

Проект „Фантастично читалище“

Сборник от научно-фантастични произведения

Списание „Космос“

1967 г.

София, 2013

Библиография

[Последното изпитание](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Светослав Славчев. Списание „Космос“, брой 1 от 1967 г.

[Пробен камък](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Ерик Ръсел. Преведе от руски Цвета Христова. Списание „Космос“, брой 1 от 1967 г.

[Люлка в орбита](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Артър Кларк. Преведе от руски Цвета Христова. Списание „Космос“, брой 2 от 1967 г.

[Нощно приключение](#)

Фантастичен разказ. Автор Васил Райков. Списание „Космос“, брой 2 от 1967 г.

[Но остават още много мили...](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Уилям Полан. Преведе от руски Цвета Христова. Списание „Космос“, брой 3 от 1967 г.

[Тайната на робот Ел-76](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор А. Азимов. Преведе от руски Цвета Христова. Списание „Космос“, брой 5 от 1967 г.

[Нарушителят](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Робърт Шекли. Преведе от руски Цвета Христова. Списание „Космос“, брой 6 от 1967 г.

[Курсантът Плошкин](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор И. Варшавски. Преведе от руски Цвета Христова. Списание „Космос“, брой 7 от 1967 г.

[Само тридесет минути](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор В. Фирсов. Преведе от руски Цвета Христова. Списание „Космос“, брой 9 от 1967 г.

Последното изпитание

Научно-фантастичен разказ

Светослав Славчев

Мракът започна да се разсейва, появиха се огромни червени кръгове, завъртяха се, смалиха се и се разсипаха в искри. После в устата изби соленият вкус на кръв, но то беше нищо в сравнение с болката, която го прониза и която...

Ферн отвори очи. Тъмнината на припадъка се смени с равната, позната и малко синкава светлина в каютата.

„Идва пак...“ – помисли той и когато слабостта отново го заля, някъде дълбоко в него част от съзнанието остана вече будна и се съпротивляваше. Раздвоеният поглед се ловеше за десетките екрани, сигнални ивици и светлини по таблото, които ту изскачаха напред и се набиваха до болка в очите, ту се размазваха в неясни петна.

После тежестта, която го притискаше, се отмести. Нямаше нищо, всичко беше минало. Останаха само болката в слепоочията и противният вкус в устата. Тъмната начупена ивица в алтиметъра бавно слизаше. Двигателите работеха нормално, това той чувствуваше с цялото си тяло, без да се замисля и без да поглежда към пулта. –

Слизаме – каза някой до него. – Малко остро беше.

Ферн обърна бавно глава. Размътените контури на другия, който седеше в креслото до него, се избистриха. Мисълта се върна. Да, това беше Онзи, заради когото летеше. Другият. Ако Ферн не знаеше с кого лети, едва ли би обърнал внимание на малко изкуствената розовина на лицето и на прекалено точните и уверени движения на ръцете. Но все пак не беше нещо, което да прави особено впечатление. Пилоти като този, който сега седеше тук, можеха да се срещнат. Какви не хора приемаше Експерименталната база! В този забутан край на Галактиката се появяваха всякакви – и младоци, които смятаха, че ще открият неоткритото, и стари космически вълци, отклонили се от Астронавигационната комисия, които Експерименталната база приемаше на прегледите през пръсти. Хората бяха малко, а все пак тези видели и патили пилоти можеха още да вършат работа и се стараеха. Така че човек не знаеше с кого може да се случи в кратките рейсове. Но за този тук Ферн беше предупреден. Име –

Ариел. Минал успешно през всички пробни изпитания. Рейсът му до Тамира е последната проверка.

– Глупаво име – помисли Ферн, като отново се отпусна на креслото. Някъде го беше чувал, но не можеше да си спомни къде. Онези от Базата сигурно съвсем се бяха побъркали, щом като даваха на антропоидите си такива имена. Но това не му влизаше в работата. Имаше рейс, имаше задача – сравнително проста, – и с кого ще лети, не беше толкова важно.

– Слизаме – каза пак Ариел.

Не можеше да му се отрече тактичността. Друг на негово място би измъчил Ферн с въпроси – дали се чувства добре, дали не трябва да изберат нова орбита, и после дълго щеше да разказва кога и как е изгубил съзнание и как това за малко щяло да бъде фатално. И всеки щеше да премълчи, че трите контролни автомата могат винаги да осигурят безаварийно кацане. Ако припадъкът имаше някакво значение – то беше само за пилота, защото показваше, че скоро трябва да се явява пред Комисията.

Ферн се напрегна, отмести ръка и включи страничните илюминатори. Плътните им кръгли очи светнаха, и в тях, малко нереален поради равната светлина отвътре, се появи овалът на планетата. На мастиленочерния фон той висеше като изрязан –

пурпурночервен, голям диск, покрит с остри тъмни линии като паяжина. В горния му край червенината избледняваше и там линиите бяха по-ясни. Това беше Тамира – една от добре изучените планети, описана прескучно в астронавигационните справочници. Нищо особено – атмосфера нямаше, живот нямаше, единствената забележителност – малка астрофизична станция, строена в началото на века и обслужвана от малко остарели автомати. Хората тук биха били излишен лукс. Изглежда, че точно за такива станции, каквито Базата имаше десетки, беше започнато производството на антропоиди. Сам човек не би издържал дълго на Тамира. И най-отчаяните самотници устояваха не повече от два месеца. После идваха халюцинациите.

Сега в Базата се надяваха, че с антропоидите нещата ще се променят. Четиринадесет милиарда кристални неврона, при конструкция, която изключваше психическите разстройства. И имитацията на човешко тяло беше сравнително добра. Даже се говореше, че подвижността на антропоидите е по-голяма от човешката.

– Да-а... – помисли Ферн неопределено. Искаше му се да каже нещо. Нещо утешително, или друго... Та все пак не е много приятно да седиш на Тамира сам под дуралуровия похлупак на станцията и да

слухтиш към вселената! Даже и да имаш четиринадесет милиона неврона, това не променя скуката в удоволствие. Но въобще дали тези антропоиди чувствуват нещо или не – от това Ферн никога не се беше интересувал.

– Може би е неприятно, когато... – Ферн искаше да запита за чувствата, но въпросът излезе тромав и съвсем не това, което мислеше. Ариел го погледна за миг внимателно – също като човек.

– Да – каза той. – Дяволска скука. Боя се, че няма да издържа.

Ферн се почувствува неудобно. Десетки пъти беше летял с непознати пилоти и всеки път беше разговарял спокойно за хилядите неща, които свързват двама мъже в един обикновен рейс, при това – кратък. Сега обаче не намираше думи и не можеше да се освободи от противното усещане, че нещо не е в ред.

– Разбирам – каза Ариел неочаквано. – Аз ви смущавам.

Ферн кимна. Което е истина, то е истина.

– И за мен не е лесно – добави Ариел. – Вие знаете, че... – той се запъна за миг – ... че сме различни. И че сега ни наблюдават.

О, тези проклети стереокамери – Ферн беше забравил за тях! В шлемовете – неговия и на Ариел – бяха монтирани микрокамери и така Базата всеки миг знаеше

какво става тук, виждаше ги и ги чуваше. Човек даже не можеше да изругае, когато му се поискаше, защото онези оттатък даже нямаше да се засегнат и само автоматите щяха да отбележат на Ферн точка за „психическа неустойчивост“. И защо точно на него се случи този рейс! Той никога не би се съгласил, ако знаеше... какво ако знаеше? Той и това не можа да определи и вече съвсем раздражен се загледа в илюминаторите.

Слизаха. Дискът на Тамира се беше превърнал в хаос от разхвърляни плата, грозни, въпреки пурпурните си оттенъци. Пукнатините на повърхността се доближаваха и първото впечатление от тях лъжеше – те не бяха тесни, а широки назъбени цепнатини, бездънни пропасти, дълбани като че от циклопи. Планетата беше мъртва – лъчите на двойното и слънце я бяха изгорили. Движение имаше само дълбоко в пукнатините. Но това не беше живот. Там набъбваше и се влачеше нажежена до червено лава.

Не, нямаше нищо приятно на Тамира. Ферн за миг си представи, че седи тук седмица, две, пет – и раздражението му към Ариел започна да избледнява. Съдбата на антропоидите не беше от леките. И кой знае, прехвалените конструкции на Базата дали ще се справят!

– Задачата е известна, нали?

Разбира се, че беше известна, но на Ферн дотегна мълчанието и искаше да го прекъсне. Ариел кимна.

– Да. Проста е, мисля.

Това беше направило впечатление и на Ферн. Той беше слушал за проверки, при които на автоматите се поставяха много тежки и сложни изисквания. Сега от Ариел се искаше само да слезе по ескалатора в Големия каньон и да вземе проба лава. Работа за броени минути. Ферн през това време трябваше да седи във всъдехода до каньона с единственото задължение да насочва своята стереокамера към Ариел. Онези от Базата искаха да следят всяка стъпка на своя антропоид.

– Можем да видим мястото – каза Ариел. Той включи ротоекрана и бавно го завъртя. Ферн се наведе малко напред, за да огледа платото, където трябваше да кацнат, и с ъгъла на окото си съзря как Ариел свиваше устни от напрежение. Нямахше какво – конструкторите се бяха погрижили за всичко. В един миг в душата на Ферн се промъкна нещо като съжаление. Беше създаден разум, съвършен двойник на човек, беше надарен с опита на хората, и защо? За да го запратят в някоя пуста станция на още по-пуста и дива планета. Нямахше смисъл.

– Да, няма смисъл! – каза Ариел глухо.

Ферн се вкамени от изненада. Четеше ли мисли, или мислеше като него? Ариел продължаваше да гледа напред в ротоекрана, като че нищо не беше станало, но от него повея тъга. Сега вече на Ферн наистина му се искаше да наругае онези от Базата. Създали двойници и не ги интересува какво мислят тези двойници! Опитна серия, пробни изпитания... глупости! Само да се върнат, той знаеше какво и къде да каже и ненапразно се носеше славата на острия му език. Но сега беше по-добре да мълчи.

Ферн стана от креслото и докато ракетата плавно се спускаше, сложи шлема си. После погледна по навик сигналната ивица на скафандъра. Кислородът не беше много, но щеше да стигне. И не му трябваше – във всъдехода имаше достатъчен запас.

Когато почувствува мекия тласък от кацането, двамата с Ариел вече седяха във всъдехода. Люкът се отвори безшумно и тремавата машина излетя навън.

На хоризонта залязваше червеното слънце и дългите остри сенки на скалите насичаха платото. Червено и черно – такива странни картини Ферн беше сънувал като дете и като че същото пътуване, със същия всъдеход беше вече преживявал някога. Но сега нямахше много време да оглежда наоколо, защото второто слънце на Тамира –

един гълъбов гигант, щеше да изгрее само подир час. От убийствените му лъчи имаше само една сигурна защита – зад бронираните стени на ракетата. Всичко беше пресметнато добре, за да се върнат навреме. А и Ариел водеше въсхода съвсем уверено.

На ръба на Големия каньон Ариел спря машината. Докато излизаше навън, Ферн му прехвърли през борда съвземия ескалатор и сам се измъкна от въсхода. Ариел взе дистантния бур за проби, закачи халките на кръста си за стоманените въжета и започна да слиза. Това беше всичко – за Ферн остана само да насочва стереокамерата на шлема си и да се удивлява от дивата грозота на Големия каньон. Не беше виждал дотогава нещо по-потискащо. Долу някъде клокачеше лавата. Нейните червени отблясъци играеха по зъберите отсреща и не можеше да се разбере, откъде идва този кървав цвят – дали е от залезващото слънце, или е от преизподнята в пропастта.

И тогава стана нещастие, както всяко нещастие – неочаквано. Ескалаторът се пречупи някъде по средата. Ариел политна, стоманените въжета се изпънаха, удържаха го и той увисна, махайки ръце и крака като някое голямо насекомо. В първия миг Ферн даже не мръдна от изумление. Това не можеше да бъде! Това не беше истина! Но веднага се овладя. Там долу висеше Ариел,

последното стъпало на ескалатора беше встрани от него и той напразно се мъчеше да го стигне. Беше се случило невероятното.

Нямаше време за мислене – почти инстинктивно той прецени положението. Ариел беше осъден, изтеглянето на въжетата се задействаше чрез ескалатора. Проклетата система, кой я беше измислил! Само едно – резервният ескалатор от въсхода!

Ферн се втурна към люка на въсхода, скочи вътре и трескаво се заоглежда. Боже мой, какъв идиот! Толкова лека му се струваше задачата, че не беше взел втори ескалатор! Изби го студена пот, той изтича наново вън, като преглъщаше буцата, спряла се на гърлото му.

Трябваше да реши. Долу Ариел се въртеше на въжетата. Всъщност какво? Той, Ферн, беше само спътник. На Ариел беше задачата и трябваше сам да предвиди всичко! Не беше отговорил на изискванията – това е. Вината беше негова, на Ариел. Сигурно съзнава, че е така, затова мълчи, не се обажда. Решение, бързо решение!

– Вие се върнете! – чу Ферн в шлема си. Беше Ариел.

Значи – така! Сега му даваха и съвети – какво да прави! Ферн побеля от яд. Той пристъпи една крачка и се спря до ескалатора. Беше чиста глупост, но можеше

да се направи – да слезе по стъпалата и да се опита

да изтегли оттам Ариел или да задействува въжетата. Но времето беше малко, безкрайно малко. От пропастта изпълзяваше мрак, другата страна на хоризонта вече сивееше – идваше гълъбовото слънце. А долу висеше Ариел.

Да рискува – защо? – и не е ли все едно дали ще има някой антропоид по-малко? И един човешки двойник по-малко, и защо това да е цената на неговия живот, защото той, Ферн, трябва да рискува, и просто това ще бъде безсмислено, както са безсмислени всички тези изпитания – глупости! – и неговият живот струва много повече от един разум, който е само създаден от човека и е слуга на човека, няма защо да слиза, но долу е в опасност един разум, който може да мисли и да бъде тъжен, и трябва да му помогне, и не може да не му помогне, и ето той, Ферн, глупакът, слиза, внимателно, защото долу зее нещо ужасно и вече е почти тъмно, да не гледа надолу, въжетата са встрани, от това стъпало може, малко усилие, не така, още малко, Ариел се върти

над пропастта, но е близо, ето – така! – хвана се за ескалатора... свърши се... бързо нагоре... бързо...

Когато люкът на ракетата безшумно се хлъзна зад гърба им, илюминаторите вече блестяха в гълъбовата светлина на другото слънце. Ферн вдигна шлема си и се строполи на креслото пред пулта. До него, той почувствува, седна Ариел.

Двамата още мълчаха, когато стереоекранът светна и на него, накъсан от ярките искри на космическите смущения, се появи образът на Конструктора. Но това бе само за миг. Нещо стана, екранът избеля и се чу само гласът:

– Поздравявам те, Ферн! И цялата База те поздравява! Ти издържа изпитанието!

Ферн гледаше неразбиращ пустия екран, от който гласът продължаваше:

– Това беше изпитание за теб, и само за теб! За това, как ти, човекът, ще приемеш изкуствения разум! Ние не се излъгахме, Ферн. Ти го почувствува не слуга и не господар, а приятел. Така и трябваше, Ферн! Защото разумът във вселената е единен!

Пробен камък

Научно-фантастичен разказ

Ерик Ръсел

– Шаксембендер – обяви навигаторът Стив Рендъл. – Ех че именце са избрали на планетата! – Той изучаваше официалния отчет на космическия разузнавач от миналите времена, по чиито следи бяха пристигнали тук. – И което е по-лошо, слънцето наричат Гвилп.

– Я опитай да изговориш името на столицата – предложи Рендъл и бавно произнесе: – Шчфлодриташаксембендер.

Той прихна, като видя обърканото лице на Гибърт.

– Буквалният превод е „най-големият град на планетата“. Но успокой се, в отчета е казано, че туземците не си кълчат езика, а наричат столицата си съкратено: Тафло.

– Дръжте се – намеси се Бентън. – Кацаме.

– Идат – прекъсна го Рендъл, долепил се до страничния илюминатор. – Десетина души, ако не и повече, и всички тичат.

Гибърт се приближи до него и загледа през бронираното стъкло.

– Колко е приятно, когато те посрещат дружески настроени хуманоиди. Особено

след подозрителните и враждебни същества, на които попадахме досега.

– Стоят край люка – продължаваше Рендъл и натисна копчето на автоматичната ключалка. – Ще ги пуснем, нали?

Той направи това, без да се колебае, въпреки опита, натрупан в многото чужди светове. След вековни търсения бяха открити само три планети с човекоподобно население и тази планета бе една от тях. Да срещнеш хуманоиди в далечния космос е все едно да попаднеш в чужбина на колония съотечественици.

Туземците нахлуха вътре; побраха се двадесетина души, а останалите трябваше да чакат отвън. Приятно беше да ги гледаш: една глава, две очи, един нос, две ръце, два крака, десет пръсти – старият добър комплект. Туземците по нищо не се различаваха от екипажа на крайцера, само бяха по-ниски, с по-тесни кости и кожата им имаше яркия наситен цвят на мед.

Предводителят заговори на древния космичен език, като произнасяше старателно думите, сякаш ги беше назубрил с мъка от

учителите, които предаваха думите от поколения на поколения.

– Вие сте жители на Земята, нали?

– Никога не си бил по-прав – радостно отвърна Бентън. – Аз съм пилотът Бентън.

Гостът изслуша тирадата му неуверено и леко смутен. Той изгледа членовете на екипажа и отново спря погледа си на Бентън.

– Аз съм филологът Дорка, един от онези, на които е поверено да съхраняват вашия език до ден-дневен. Ние ви чакахме. Фрейзър ни уверяваше, че рано или късно ще се явите. Мислехме, че по-рано ще дойдете при нас. – Той не сваляше черните си очи от Бентън, наблюдаваше го, разглеждаше го, опитваше се да проникне в душата. Но в очите му нямаше радост от срещата; те отразяваха по-скоро странно, тъжно смущение, смесица от надежда и страх, които по някакъв начин се предаваха на останалите туземци и постепенно се засилваха.

– Да, ние ви очаквахме много по-рано.

– Може би е трябвало наистина да пристигнем тук доста по-рано – каза Бентън, поотрезвял от неочаквания хладен прием. Уж случайно той натисна едно копче на стената, заслуша се в почти неразличимите сигнали на скритата апаратура. – Но ние сме астролетци, летим на където и когато ни

заповядат, а доскоро нямаше никаква заповед за Шаксембендер. Кой е този Фрейзър? Същият разузнавач, който откри вашата планета ли?

– Да.

– Хм! Навярно отчетът му се е бил загубил в бюрократичните архиви, където може би и досега стоят много други ценни отчети. Следотърсачите в миналото са рискували живота си, донасяли са петметрови списъци на загинали и изчезнали. Изглежда, единствената форма на живот, от която са се бояли, е бил престарелият бюрократ с очила.

– Може да е за по-добре – осмели се да каже Дорка. – Фрейзър казваше, че колкото повече време измине, толкова ще е по-голяма надеждата.

– Така ли? – Озадаченият Бентън се опита да прочете нещо по меднокожото лице на туземеца, но то бе непроницаемо. – А какво е имал предвид?

Дорка се размърда, облиза устните си и въобще с целия си вид показваше, че без да иска, се е изтървал и е казал нещо излишно. Най-сетне той отвърна:

– Кой от нас може да знае какво е имал предвид земният жител? Жителите на Земята приличат на нас и все пак се различават, защото не винаги разсъждаваме еднакво.

Твърде уклончив отговор. За да се стигне до взаимно разбирателство – а то е единствената надеждна основа за искрено сътрудничество – необходимо е същността на нещата да се изяснява докрай. Но Бентън явно не искаше да се затруднява. Имаше си за това особена причина, свързана с апаратурата, която продължаваше слабо да съска вътре в стената.

С ласкав глас, с обезоръжаваща усмивка Бентън каза на Дорка:

– Вероятно вашият Фрейзър е разчитал на по-близки срокове, защото е мислил, че ще се появят по-мощни и по-бързоходни звездолети. В случая мъничко е сбъркал. Звездолетите наистина станаха по-мощни, но скоростта им почти не се промени.

– Нима? – Целият вид на Дорка показваше, че скоростта на Космичните кораби няма никакво отношение към това, което го гнети. Във вежливото му „Нима“? нямаше удивление, нито заинтересованост.

И на тримата им бе ясно, че Дорка съвсем не мисли за това. Той бе разтревожен от нещо съвсем друго. Също и спътниците му. Дружелюбност, скована от смъртен страх. Туземците напомняха деца, на които страшно им се ще да погалят неизвестното животно, но се боят: може изведнъж да ги ухапе.

Толкова очевидно беше общото им отношение към пришълците, че Бентън неволно затърси логичното обяснение. Блъскаше си главата, докато внезапно не го осени мисълта: може Фрейзър – единственият досега земен жител, известен на туземците – да се е скарал, след като е изпратил отчета си, със стопаните на планетата. Навярно е имало разногласия, остри приказки, заплахи и накрая въоръжен конфликт между тези меднокожи и врелия и кипял земен жител. Сигурно Фрейзър отчаяно се е съпротивлявал и така ги е наплашил със смъртоносната сила на земното оръжие, че те и след триста години не са забравили.

Горе-долу такива бяха мислите и на Стив Рендъл, защото той изведнъж изтърси, като се обърна към Дорка.

– Как умря Фрейзър?

– Когато Самюъл Фрейзър ни намери, той не беше млад. Каза, че ние ще бъдем последното му приключение, тъй като е време да пусне някъде корени. И така, той остана при нас и живя сред нас, докато остаря, а после стана немощен и в него угасна последната искра живот. Ние изгорихме трупа му, както ни бе помолил.

– Аха! – каза Рендъл обезкуражен.

– Още докато Фрейзър беше жив, ние разтопихме и използвахме метала на кораба – продължи Дорка. – Когато той умря, всичко, което се намиреше в кораба, сложихме в храма; там са също смъртната маска на Фрейзър, бюстът му, изработен от най-добрия ни скулптор, и портрет в естествена величина, нарисуван от най-талантливия ни художник. Всички тези реликви са непокътнати, в Тафло ги пазят и почитат. – Той огледа тримата космонавти и спокойно прибави: – Не искате ли да отидете да ги видите?

Въпросът беше съвсем невинен и зададен с извънредно благ тон; въпреки това странно чувство обзе Бентън, сякаш под краката му се разтвори изкопана за него яма. Чувството се засилваше от това, че меднокожите очакваха отговора му със зле прикривано нетърпение.

Инстинкт ли, интуиция ли – както щете го наричайте, – но нещо накара Бентън да се прозине, протегне и с уморен глас да отвърне:

– С голямо удоволствие, но ние изминахме дълъг, предълъг път и сме капнали от умора. Една нощ спокоен съм и ще се възродим. Да оставим за утре заран – а?

Дорка започна да се извинява, като се разтапяше от любезност.

– Прощавайте. Щом се появихте и ние веднага ви натрапихме нашето общество. Моля да ни извините. Толкова отдавна ви чакахме, само за това, и не помислихме...

– Няма защо да се извинявате – увери го Бентън, като се мъчеше напразно да примири инстинктивната си бдителност с искреното, трогателно огорчение на Дорка. – Все едно, ние и без това не бихме легнали, докато не установяхме контакт с вас. Не бихме могли да заспим. Както виждате, идването ви ни спести много усилия.

Поуспокоен, но все още засрамен, че е показал липса на такт, Дорка излезе в шлюзовата камера заедно със спътниците си.

– Сам ще се погрижа никой да не ви безпокои. Утре сутринта ще се върнем и ще ви заведем в града. – Той пак изглежда тримата изпитателно. – И ще ви покажем Храма на Фрейзър.

Отидоха си. Шлюзовата камера се затвори. А тревогата все още не напускаше Бентън.

Приседнал на края на пулта за управление, Джо Гибърт си търкаше ушите и философствуваше:

– Никак не мога да търпя тържествените посрещания: просто оглушавам от гръмогласните приветствия.

Стив Рендъл се намръщи и каза сериозно:

– Нещо не ми харесва. Имаха такъв вид, като че ли идват да навестят богатия си чичо, болен от едра шарка. Хем им се ще да ги спомене в завещанието си, хем ги е страх да не се заразят. – Той погледна Бентън. – А ти как мислиш?

– Не искам нищо да мисля, докато не събера необходимите данни. – Бентън отвори замаскираната в стената ниша, извади оттам шлем от платинена мрежа, съединен с тънък кабел. – Ей тия данни смятам сега да усвоя.

Той постави шлема на главата си, нагласи го старателно, включи някакви уреди в нишата, облегна се в креслото и сякаш изпадна в транс. Останалите с интерес го наблюдаваха. Бентън седеше мълчаливо, притворил очи и по слабото му лице пробягваха най-различни чувства. Най-сетне той свали шлема, остави го на мястото му в скривалището.

– Е? – нетърпеливо каза Рендъл.

– Просто не знам!

– Това се казва осведоменост – забеляза подигравателно Гибърт. – Той не знае.

Без да му обръща внимание, Бентън продължи:

– Всичко се свежда до това, че туземците още не са решили дали да ни обичат, или да ни убият.

– Какво? – Стив Рендъл зае войнствена поза. – Отде накъде ще ни убиват? Та ние не сме им сторили нищо лошо.

– Мислите на Дорка ми разказаха много неща, но не всичко. Например разкриха ми, че с годините все повече и повече са почитали Фрейзър и в края на краищата тази почит прераснала едва ли не в боготворене. Като единствен пришълец от друг свят той станал най-забележителната личност в тяхната история, нали разбирате?

– Това може да се разбере – съгласи се Рендъл. – И какво следва?

– Изминалите триста години създали ореол на святост около всичко, което е говорил и вършил Фрейзър. Цялата получена от него информация се предава от поколение на поколение и никой не смее да наруши съветите и предупрежденията му. – За миг Бентън се замисли. – А Фрейзър ги е предупреждавал да се боят от Земята, каквато е била по негово време.

– Заръчал ли им е при първия още случай да ни одерат кожата? – осведоми се Гибърт.

– Не, такова нещо не им е казвал. Предупредил ги е, че земните жители – каквито са били по негово време – ще им донесат страдание и мъка и може би те вечно ще съжаляват за контакта между планетите, ако нямат достатъчно ум и воля насилствено да го прекъснат.

– Фрейзър е бил стар – забеляза Рендъл.
– Твърде дълго е бил в Космоса и може малко да се е чалнал.

– Всичко е възможно – със съмнение в гласа допусна Бентън. – Но едва ли. Жалко, че нищо не знаем за този Фрейзър. За нас той е само едно забравено име, извадено от папките на някакъв си бюрократ.

– След време и аз ще стана такъв – меланхолично подхвърли Гибърт.

– Той не се е ограничил само с това предупреждение: имало е второ – да не бързат да се свързват с нас, защото не е изключено да загубят най-добрите си другари. Характерите на хората се менят, поучавал е Фрейзър туземците. Ще дойде ден, когато Шаксембендер няма да има от какво да се бои. Колкото по-късно установим с тях контакт, толкова е по-голяма вероятността да се променим. – Бентън се умисли. – Имайте предвид, че, както вече ви казах, тези негови възгледи са станали нещо като свещени повели за туземците.

– Ако се съди по стаените мисли на Дорка – а може би същото мислят и всички негови съотечественици, – нас или ще ни превъзнасят, или ще ни избият, в зависимост от това дали сме се усъвършенствували според техните разбирания и дали съответствуваме на критерия, завещан им от смахнатия покойник. Какъв е той в същност, че да съди дали сме дорасли, за да общуваме или не с туземците? Откъде ще знаят дали сме се променили и как сме се променили през последните триста години? Не разбирам...

Бентън го прекъсна:

– Те смятат, че могат да съдят. Дори са уверени в това.

– По какъв начин?

– Ако произнесем две определени думи при определени обстоятелства, ние сме загубени. Ако не ги произнесем, всичко е наред.

Гибърт с облекчение се засмя.

– По времето на Фрейзър на звездолетите не е имало мислофони. Тогава те още не са били изобретени. Той не е могъл да ги предвиди, нали?

– Безспорно.

– Значи – продължи Гибърт, – ти само ни кажи какви обстоятелства си представя Дорка и кои са тия съдбоносни думи.

– Всичко регистрирано относно обстоятелствата, представлява неясен мислен образ, който сочи, че те имат някакво отношение към самия храм – каза Бентън. – Храмът безспорно ще бъде изпитателният участък.

– А двете думи?

– Не са регистрирани.

– Защо? Дорка не ги ли знае? – запита пребледнял Гибърт.

– Нямам понятие – Бентън не скриваше униинето си. – Разумът оперира с образи, със значенията на думите. Значенията се оформят в звукове, когато човек разговаря. Затова не е изключено той въобще да не знае тези думи, а може и мислите му за тях да не са регистрирани, защото не знае значението им.

– Че това могат да бъдат всякакви думи! Има милиони думи!

– Фрейзър се е родил на Земята, познавал е добре земните жители. Естествено е да е избрал за контролни думи тези, които според него земният жител употребява най-често.

Отчаян Гибърт се плесна по челото.

– Значи, утре заран ще тръгнем за този музей като бикове на заколение. Ха съм си отворил там устата, ха са ми пораснали крилца. И то само защото тези меднолици сляпо вярват в капана, поставен от някакъв

си космичен пришълец. – Той погледна с раздражение Бентън. – И тъй, да офейкаме ли, докато още не е късно, и да съобщим за положението в Базата? Или ще рискуваме да останем?

– Кога флотът е отстъпвал? – отвърна му с въпрос Бентън.

– Знаех, че така ще отговориш – покори се Гибърт на неизбежното, което им готвеше утрешният ден.

Утрото беше безоблачно и прохладно. Тримата бяха готови, когато се появи Дорка, придружен от десетина туземци.

– Надявам се, че си починахте? – запита със сдържана сърдечност Дорка.

– Спахме като заклани. Отговорът на Бентън прозвуча зловещо. – Сега сме готови на всичко.

– Добре. Радвам се. – Тъмните очи на Дорка се спряха на pistolетите. – Оръжие? – Той замига учудено, но изражението на лицето му не се промени. – Че то няма да ви потрябва. Нима вашият Фрейзър не живя в мир и съгласие с нас? Освен това, както виждате, ние не сме въоръжени.

– Не става въпрос за недоверие – заговори тържествено Бентън. – Ние във военно-космичния флот сме жалки роби на многобройни предписания. Едно от изискванията на устава е да се носи оръжие

винаги при установяване на първите официални контакти. Няма как, длъжни сме да го носим. – Той се усмихна очарователно. – Ако уставът изискваше да носим поли от трева, сламени шапки и картонени носове, щяхте да видите забавно зрелище.

Дорка едва ли повярва безсмислената басня, че хората се робски подчиняват на устава, даже на такова разстояние от Базата, но с нищо не се издаде.

– Вас ви очаква Лиман. Пазителят на Храма – съобщил Дорка. – Той също добре владее космичния език. Извънредно учен човек. Най-напред да отидем при него, после ще разгледаме града. Или имате други желаниа?

Бентън се колебаеше. В храма щяха да бъдат заобиколени от тълпа, туземци, които ще следят всяко движение на пришълците, ще попитат всяка тяхна дума, ще изчакват, ще изчакват... докато някой от космонавтите сам не даде сигнал за клането.

Удари, борба, потни тела, проклетия, тежко дишане, може би дори изстрели.

Две думи.

И смърт!

А после примирение със съвестта – заупокойна молитва над труповете. Медните лица са изпълнени с печал, но озарени от вяра, и из храма се разнася молитва.

„Испитахме ги според своя завет и постъпихме с тях съгласно твоята мъдрост. Слава на теб, Фрейзър, че ни избави от тези, които не са наши приятели“.

Същата участ ще постигне и екипажа на следващия звездолет и на онзи, който ще пристигне след него...

– И тъй, какво желаете? – настояваше Дорка, като го гледаше с любопитство.

Бентън трепна и отпъди несвързаните си мисли: той съзнаваше, че всички погледи са устремени в него. Гибърт и Рендъл нервничеха. Лицето на Дорка изразяваше само вежлива загриженост, ни най-малко кръвожадност или войнственост. Разбира се, това още нищо не значеше.

Високо и натъртено Бентън каза:

– Най-напред ще отидем в храма.

По нищо – нито по външност, нито по осанка Лимън не приличаше на първосвещеник на чужда, другопланетна религия. Спокоен, важен и много стар, той приличаше на немощен и безобиден библиотекар, скрил се отдавна от всекидневния живот в света на прашните книги.

– Ето това – каза той на Бентън – са фотографии на семейството на Фрейзър. – Ето майка му, ето баща му, а това странно косматото същество той наричаше куче.

Бентън погледна, кимна, нищо не отвърна. Всичко беше много обикновено, много банално. Всеки има семейство. Всеки има баща и майка, а мнозина и свое куче. Той се престори, че му е много интересно, а в същност се мъчеше с очи да преброи колко туземци има в стаята. От шестдесет до седемдесет, а и на улицата тълпа. Твърде много.

С любознателността на педант Лиман продължаваше:

– Ние нямаме такива същества, а и в записките си Фрейзър нищо не споменава. Какво същество е кучето?

Въпрос! На него трябва да се отговори. Ще трябва да отворя устата си и да кажа нещо. Шестдесет чифта очи, ако не и повече, са устремени в устата му. Шестдесет чифта уши, ако не и повече, слушат и изчакват. Нима е настъпила съдбоносната минута?

Мускулите на Бентън инстинктивно се напрегнаха, предусещайки удара с нож в гърба, и той отвърна с престорена безгрижност:

– Древно животно, питомно и умно.

Нищо не се случи.

Лиман показва някакъв предмет и като го държеше като скъпа реликва, каза:

– Тази вещ Фрейзър наричаше свой неразделен другар. Тя му носеше утешение, макар че не разбираше по какъв начин.

Това беше стара, служила дълги години, покрита с пукнатини лула. Тя навеждаше само на една мисъл: колко жалки са личните съкровища, когато собственикът им е мъртъв. Бентън разбираше, че трябва да каже нещо, но не знаеше какво точно. Гибърт и Рендъл упорито се преструваха на неми.

За тяхно облекчение Лиман остави лулата, без да задава уточняващи въпроси. Следващият експонат беше лъчевият предавател на покойния разузнавач; корпусът му бе грижливо, с любов излъскан до блясък. Именно този остарял предавател беше излъчил отчета на Фрейзър до най-близкия населен сектор, откъдето, преминавайки от планета на планета, бе попаднал в Земната база.

После следваха джобно ножче, хронометър в родиева кутия, портфейл, автоматична запалка – най-различни дреболии. Четиринадесет пъти общото напрежение – действително или въображаемо – достигаше крайния предел и после постепенно спадаше.

– Какво е това? – осведоми се Лиман и подаде на Бентън сгънат лист хартия.

Бентън предпазливо разгъна листа. Беше официално издадена печатна бланка за завещание. На нея с бърз, но ясен и решителен почерк бяха нахвърлени няколко думи.

„Самюъл Фрейзър, номер 727 от земния корпус на Космичните разузнавачи, няма какво друго да остави след смъртта си освен добро име“.

Бентън сгъна отново документа, върна го на Лиман и преведе думите на Фрейзър на космичен език.

– Прав е бил – забеляза Лиман. – Нима има в света нещо по-ценно от това.

Той се обърна към Дорка и му каза нещо на местен език – земните жители нищо не разбраха. После каза на Бентън:

– Ще ви покажем лика на Фрейзър. Сега ще го видите такъв, какъвто го знаехме.

Гибърт побутна Бентън с лакът.

– Защо ли премина на техния език? Дръж се, приятелю, започва. Предчувствувам.

Бентън вдигна рамене, огледа се: туземците се притискаха, заобиколили го от всички страни, и все повече стесняваха кръга; ей сега ще трябва да действам мълниеносно, а в такава навалица е невъзможно. Всички присъстващи бяха вперили погледи в отсрещната стена, лицата им приеха благоговейно-възторжено

изражение, сякаш всеки момент щеше да ги озари нечувано щастие.

От всички уста се изтръгна единодушна въздишка: престарелият Лиман дръпна завесите и откри изображението на човека отвън. Бюст в естествена величина на блестящ пиедестал и портрет, нарисуван с маслени бои, висок около два метра. Двата шедьовъра отлично предаваха сходството.

Дълго мълчание. Всички чакаха какво ще кажат земните жители. Така чакат в съда прочитането на присъдата. Но сега, в това нелепо, объркано и страшно положение, бремето да произнесат собствената си присъда бе възложено на самите подсъдими. Тези, които ги съдеха тук негласно, трябваше сами да се признаят за виновни или невинни в неизвестно престъпление, извършено неизвестно кога и как.

Тримата не си правеха никакви илюзии: знаеха, че е настъпил критичният момент. Чувствуваха го интуитивно, четяха го по медните лица на околните. Бентън беше все тъй сериозен. Рендъл непрекъснато се въртеше, сякаш не можеше да реши накъде да хукне, когато му дойде времето. Войнственият фаталист Гибърт стоеше широко разкрячен, с ръце на пистолетите и с целия си вид показваше, че лесно няма да се раздели с живота.

– И тъй – изведнъж със строг глас наруши мълчанието Лиман, – какво мислите за него?

Никакъв отговор. Жителите на Земята, скупчили се, стояха нащрек, готови за най-лошото и разглеждаха портрета на разузнавача, умрял преди триста години. Никой не промълви нито дума.

Лиман се намръщи. Гласът му прозвуча рязко:

– Надявам се, че не сте се отучили да говорите?

За избухливия Гибърт това беше вече прекалено. Той извади pistolетите и заговори – разгневен, обиден:

– Не знам какво искате да чуете, пък и не ме интересува. Но слушайте какво ще ви кажа, макар че може да не ви хареса. Фрейзър не е никакъв бог. Най-обикновен космичен разузнавач от епохата на първооткривателите, а повече от това на човек въобще не е дадено да се приближи до божие то звание.

Туземците не се разгневиха, никой не сметна, че той богохулствува. Напротив, двама или трима закимаха одобрително.

– Космосът възпитава особени характери – поясни Бентън. Той облиза пресъхналите си устни и продължи: – За нас Фрейзър е обикновен човек, типичен първооткривател

на Космоса. Не виждам какво повече може да се каже за него.

– Днес в космичния флот такива като него с кош да ги ринеш – прибави Гибърт. – Това са хора, за които издирването на новите планети е станало просто неизличима страст. Понякога те вършат наистина потресаващи неща. Всички имат смелост в излишък, но не на всички се усмихва щастието. Фрейзър просто е имал късмет, че е попаднал на планета, където живеят хуманоиди.

Гибърт млъкна. Той открито се наслаждаваше на триумфа си. Две думи. Две обикновени, често употребявани думи, а той по някакво чудо не ги произнесе, без да знае кои са тези думи.

– Повече няма ли какво да кажете? – запита Лиман, като гледаше изпитателно земните жители.

Бентън отвърна кротко:

– Май че не... Разбира се, може да се добави, че ни беше приятно да видим изображението на Фрейзър. Жалко, че не е жив.

По мрачното лице на Лиман бавно пропълзя усмивка. Той даде някакъв знак на туземците и закри картината.

– Сега Дорка ще ви заведе в градския център. Високопоставените особи от правителството горят от желание да говорят

с вас. Надявам се, че скоро при нас ще дойдат и други ваши съотечественици.

– Преди това бихме искали – прекъсна го нетърпеливо Бентън – да поприказваме насаме с теб.

Удивеният Лиман посочи една от вратите.

– Добре, да влезем тук.

Бентън дръпна Дорка за ръката.

– И ти също. Това се отнася и до теб.

Лиман изчака да се настанят гостите в креслата, после седна сам и запита:

– И тъй, приятели мои, слушам ви.

– Между най-новата апаратура на звездолета ни – възбудено започна Бентън – има един робот, който чете мислите на всички разумни същества, чиито мисловен процес прилича на нашия. Може използването на такъв апарат да не е етично, но това е една необходима предпазна мярка. Предупреден – значи, въоръжен, нали разбирате? – Той лукаво се усмихна. – Ние прочетохме мислите на Дорка.

– Какво? – извика Дорка, като скочи.

– От тях узнахме, че ни грози някаква смътна, но безспорна опасност – продължи Бентън. – Те ни разкриха, че вие не сте ни врагове, че искате и се надявате да станете наши приятели... Но някакви две думи ще ви разкрият нашата враждебна същност и ще покажат, че трябва да ни срещнете като врагове. Ако произнесем тези думи, с нас е

свършено! Сега, разбира се, знаем, че не сме произнесли думите, иначе не бихме беседвали така мирно. Издържахме изпитанието. Но все пак искам да ви попитам. – Той се наведе и впери поглед в Лиман. – Кои са тези думи?

Като гладеше замислен брадичката си, Лиман отговори:

– Съветът на Фрейзър се основаваше на нещо, което ние не знаехме и не можехме да знаем. Приехме този съвет, без да задаваме въпроси, без да знаем от какво е изхождал Фрейзър и какъв е бил ходът на разсъжденията му, защото съзнавахме, че той черпи от извора на звездната мъдрост, недостъпна за нашето разбиране. Помоли ни да ви покажем храма, вещите, портрета му. И ако кажете двете думи...

– Кои две думи? – настояваше Бентън.

Затворил очи, Лиман произнесе отчетливо думите, сякаш извършваше старинен обред.

Бентън се облегна в креслото. Той загледа изумен Рендъл и Гибърт. И тримата бяха озадачени, разочаровани.

Най-после Бентън запита:

– На какъв език са?

– На един от езиците на Земята – увери го Лиман. – На родния език на Фрейзър.

– А какво означават?

– Това вече не знам. – Лиман беше озадачен не по-малко от земните жители. – Понятие нямам какво значат. Фрейзър

никому не обясни смисъла им и никой не поиска обяснение. Заучихме думите и се упражнявахме правилно да ги произнасяме, това е всичко.

– Не мога да разбера – призна си Бентън и се почеса по тила. – През целия си грешен живот не съм чувал подобно нещо.

– Навярно са много остарели и днес, в най-добрия случай, може да ги помни някой изкуфял професор, специалист по мъртвите езици – предположи Рендъл.

– А може съвсем да не са от някой древен език – намеси се в дискусиата Гибърт. – Може да са думи от старинния език на космонавтите или от архаичния космичен език.

– Повторете ги – помоли Бентън.

Лиман любезно повтори думите. Две прости думи и никой никога не ги беше чувал.

Бентън поклати глава.

– Триста години е прекалено дълъг срок. Безспорно по времето на Фрейзър тези думи са били често употребявани. Но сега те са отмрели, погребани, забравени – забравени толкова отдавна и завинаги, че дори не се наемам да отгадая значението им.

– Страшно е, като си помислиш – каза Гибърт, – че може без време да отидеш в гроба само защото помниш три-четири остарели звука.

Бентън стана.

– Няма защо да мислим за това, което е изчезнало завинаги. Да вървим да сравним местните бюрократи с нашите. – Той погледна Дорка. – Готов ли си да ни водиш в града?

След кратко колебание Дорка смутено запита:

– А приспособлението, което чете мислите, с вас ли е?

– Много е тежко, за да го мъкнем с нас – засмя се Бентън. – Мисли си каквото си искаш и се весели, защото мислите ти ще останат за нас тайна.

Когато излизаха, тримата хвърлиха поглед към завесите, скриващи портрета на беловласия чернокож човек, космичния разузнавач Самюъл Фрейзър.

– Мръсен негър! – повтори Бентън забранените думи. – Непонятно. Някаква глупост.

– Просто безсмислица. Празни звуци – съгласи се Гибърт.

– Празни звуци – като ехо повтори Рендъл. – Впрочем едно време са ги наричали смешни думи. Чел съм ги в някаква книга. Сега си спомних. – Замисли се, засия: – Да! Наричаше се „абракадабра“.

Люлка в орбита

Научно-фантастичен разказ

Артур Кларк

Преди да започнем, бих искал да подчертая нещо, което, изглежда, мнозина забравят. Двадесет и първият век няма да настъпи утре, той ще започне след една година, на 1 януари 2001 година. Макар че календарите след полунощ ще отброят 2000-та година, старият век ще продължи още дванадесет месеца. Всеки сто години ние астронавтите трябва да обясняваме отново това, но все напразно. Щом в цифрата на вековете се появят две нули и почват пиршествата!

Искате да узнаете кое събитие ми е направило най-силно впечатление през половината век космични изследвания... Сигурно вие вече сте взели интервю от фон Браун, нали? Как е той? Много се радвам, не съм го виждал от симпозиума в Астроград по случай осемдесетгодишнината му, оттогава той не е напуснал Луната.

Какво да ви кажа, бил съм свидетел на не малко велики събития в историята на космонавтиката, като се почне от пускането на първия спътник. Работех като изчислител в Капустиний Яр, бях на двадесет и пет години, личност недостатъчно важна, за да

присъствува в контролния център, когато течеха последните секунди. Но чух старта. Само веднъж през живота си съм чул друг звук, поразил ме още по-силно. (Какъв е този звук? После ще ви кажа.) Щом стана известно, че спътникът влезе в орбита, един от учените, които ръководеха опита, извика своя ЗИЛ и потеглихме за Волгоград да отпразнуваме събитието. Стоте километра изминахме за същото време, за което спътникът направи първата си обиколка около Земята – нелоша скорост. (Някой пресметна, че изпитата на другия ден водка би стигнала да се пусне малкият спътник, конструиран от американците, но не съм уверен в това.)

Повечето учебници по история твърдят, че точно тогава, на 4 октомври 1957 година, е започнал Космичният век. Нямам намерение да споря с тях, но според мен най-интересното беше след това. Може ли нещо да се сравни по драматизъм с оня случай, когато военните кораби на САЩ препускаха с всички сили, за да спасят Дмитрий Калинин и в последния миг уловиха капсулата му нейде в южната част на Атлантическия океан? А

радиорепортажът на Джери Уингейт, на чиито цветисти епитети не посмя да посегне нито един редактор, когато той избиколи Луната и пръв видя с очите си обратната ѝ страна! А само след пет години – телевизионното предаване от кабината на „Херман Оберт“, когато корабът се прилуни в платото на Залива на Дъгите. Той и сега стои там като вечен паметник на хората, погребани до него...

Това бяха велики моменти от навлизането ни в космоса, но грешите, ако мислите, че ще ви разправам за тях. Най-много ме поразих нещо съвсем друго. Дори не съм уверен дали ще съумея добре да ви го разкажа, а ако успея – как ще го възприемете? Всъщност то не е нещо ново, тогава вестниците само за това пишеха. Но повечето от тях изпуснаха най-същественото. За пресата то бе просто изгоден „човешки“ щрих и нищо повече.

То се случи двадесет и пет години след пускането на първия спътник, бях тогава на Луната. Наистина по онова време бях станал вече твърде важна персона, за да се занимавам с наука. Повече от десетина години бяха изминали от времето, когато съставях програми за електронната машина; сега задачата ми беше по-сложна – да „програмирам“ хора, нали отговарях за

проекта АРЕС, подготвях първата експедиция за Марс.

Естествено решихме да стартираме от Луната, там привличането е доста по-слабо и за пускането е нужно петдесет пъти по-малко гориво, отколкото на Земята. Отначало смятахме да сглобяваме корабите на орбита на спътник – за излитането щеше да е необходимо още по-малко гориво, – но когато обмислихме добре всичко, тази идея отпадна. Не е толкова просто да се строят в космоса заводи и работилници; безтегловността по-скоро пречи, отколкото помага, когато всички предмети трябва абсолютно да ти се подчиняват. По него време, в края на седемдесетте години, първата Лунна база работеше с пълна пара. Химическите заводи и различните дребни предприятия произвеждаха всичко необходимо за селището. И ние решихме да използваме тях, вместо с цената на огромни усилия и средства да построяваме в космоса нови.

„Алфа“, „Бета“ и „Гама“ – трите кораба на експедицията – бяха сглобени на дъното на Платон. Тук, заобиколена от планини, се простира може би най-гладката равнина в тази страна на Луната; тя е толкова обширна, че на наблюдателя, стоящ в центъра ѝ, няма да му дойде и на ум, че се намира на дъното

на кратер: планините са скрити далеч зад хоризонта. Херметичните куполи на базата бяха на десет километра от стартовата площадка и се свързваха с нея чрез въжена линия; те много се харесват на туристите, но според мен доста загрозяват лунния пейзаж.

През първите дни животът ни на Луната съвсем не бе приятен, не можехме и да мечтаем за удобствата, които са сега нещо обикновено. Централният купол с парковете и езерата съществуваше тогава само на хартия, впрочем ние и без това едва ли бихме могли да им се наслаждаваме, проектът АРЕС ни поглъщаше всецяло. Човекът се готвеше да извърши първия си скок в големия космос; още по онова време гледахме на Луната само като предградие на Земята, като на камък в река, на който можеш да стъпиш и да скочиш където трябва. Думите на Циолковски най-добре изразяват мислите ни – те бяха написани на стената в кабинета ми, за да може всеки да ги прочете:

НАШАТА ПЛАНЕТА Е ЛЮЛКА НА РАЗУМА,
НО НЕ МОЖЕ ДА СЕ ЖИВЕЕ ВЕЧНО В
ЛЮЛКА

(Какво казахте? Не, не, никога не съм се срещал с Циолковски. През 1935 година, когато е умрял, аз съм бил само на четири години.)

След много години секретност беше ми извънредно приятно да работя заедно с хора от всички народи над проект, за чието осъществяване помагаше целият свят. От четиримата ми заместници единият бе американец, другият – индиец, третият – китаец, четвъртият – руснак. И макар че учените от различните страни всячески се стараеха да се съревновават, това бе полезно съперничество, то беше само от полза за нашето дело. На посетителите, които още помнеха старите недобри времена, не веднъж с гордост съм напомнял:

– На Луната няма тайни.

Но аз съм се заблуждавал: имало е тайна, и то под носа ми, в моето собствено управление. Може би щях и да заподозря нещо, ако безбройните детайли на проекта АРЕС не ме откъсваха от всичко друго. Сега, когато хвърлям поглед назад, виждам, че е имало достатъчно много намеци и признаци, но тогава нищо не забелязвах.

Наистина от вниманието ми не се изплъзна, че Джим Хътчинз, младият ми заместник–американец, става все поразсеян, като че ли нещо го безпокои. Веднъж или дваждори се наложи да го смърря за малки пропуски; той се обиждаше и уверяваше, че това няма да се повтори. Хътчинз бе типичен колежанин, каквито

Съединените щати доставят в големи количества, много добросъвестен, макар и не кой знае колко способен. Той беше вече от три години на Луната и едва ли не пръв доведе жена си от Земята, веднага щом отмениха ограниченията. И досега не ми е ясно, по какъв начин се бе забъркал в тая история, изглежда, съумял бе да натисне някакви тайни пружини, макар че никак не мога да си го представя като главно действащо лице в международен заговор. Какъв ти международен – участвувала бе и Луната, десетки хора, чак до висшето началство в Управлението по астронавтика.

Още не мога да се начудя, как успяха да запазят всичко в тайна.

Изгревът на слънцето бе започнал още преди два дена по земно време, но въпреки че сенките се бяха видимо скъсили, до лунното пладне имаше още пет дена. Готвехме се да проведем първото статично изпробване на моторите на „Алфа“; силовата апаратура бе монтирана, корпусът на кораба сглобен. Стоящият в равнината „Алфа“ напомняше по-скоро на част от нефтопреработвателен комбинат, отколкото на космичен кораб, но на нас той ни изглеждаше прекрасен, като символ на бъдещите завоевания.

Моментът е отговорен: досега не бяхме правили такива мощни термоядрени мотори и въпреки всичките старания не бяхме съвсем сигурни. Ако нещо не сработи, осъществяването на проекта АРЕС може да се отложи за година...

Отчитането на времето бе започнало, когато при мен дотича Хътчинз – бледен и разтревожен.

– Трябва веднага да доложа нещо на Базата – изтърси той. – Много е важно!

– По-важно от изпробването? – язвително попитах аз, като едва сдържах гнева си.

Той се поколеба, като че искаше нещо да им обясни, после отвърна кратко:

– Да, може би...

– Добре – казах аз, той веднага изчезна.

Можех да му поискам обяснение, но човек трябва да има доверие в подчинените си. Върнах се при централния пулт на управлението ядосан, като си мърморех, че от тия налудничави хлапета ми е дошло до гуша и че ще трябва да поискам да го махнат от мен. И което е най-чудното: той не помалко от другите се вълнуваше как ще мине изпитанието, а самият изведнъж се понесе по въжената линия към Базата. Тумбестият цилиндър на кабината вече беше изминал половината път до следващата опора, като се плъзгаше по едва забележимите въжета подобно на някаква невиджана птица.

След пет минути съвсем се разгневих. Цялата група уреди – самописци неочаквано отказаха да работят; трябваше да отложим изпитанието за след три часа. Ходех назад-напред в контролния център, като твърдых на всички и на всеки (нали не можеха да се отърват от мен), че при нас в Капустиний Яр такива неща не се случваха. Най-сетне след втората чашка кафе се поуспокоих; и тогава от високоговорителя прозвуча сигналът „слушайте всички“. Само един сигнал бе по-важен от този – воят на аварийните сирени. Откакто работех в Лунното селище, бях го чувал два пъти и надявам се никога повече да не го чуя.

Гласът, който се разнесе после във всяко помещение на Луната и в слушалките на всеки работник из безмълвните равнини, беше на генерал Моша Стайн, председател на Управлението по космонавтика. (Тогаваше още съществувала всякакви почетни титли, макар никой вече да не им придаваше значение.)

– Говоря от Женева – започна генерал Стайн, – на мен се падна честта да направя важно съобщение. През последните девет месеца бе извършен най-отговорният експеримент. Държахме го в тайна, защото се съобразявахме с непосредствените участници в опита и не искахме да събуждаме излишни надежди или опасения.

Вие помнете, че доскоро много специалисти изобщо не вярваха, че човек може да живее в космоса; и този път се намериха песимисти, които се съмняваха, че ще ни се отдаде да направим следващата крачка в покоряването на Вселената. Сега е доказано, че са грешили: искам да ви представя Джордж Джонатан Хътчинз, първия човек, роден в космоса.

Последва щракане – някакво превключване, – после пауза, непонятни шумове и шепот. И изведнъж по цялата Луна и половината Земя се разнесе звукът, за който обещах да ви разкажа – най-удивителният звук, какъвто някога съм чувал.

Това беше слаб плач на бебе, на първото в историята на човечеството бебе, родено извън Земята! В контролния център се възцари пълна тишина; спогледахме се, после хвърлихме поглед на корабите сред сияещата равнина. Само преди няколко минути ни се струваше, че на света няма нищо по-важно от тях. И ето те трябваше да отстъпят пред това, което се бе случило в Медицинския център – и в бъдните векове щеше да се случва милиарди пъти в безброй светове.

Чак тогава, уважаеми приятели, почувствах, че човекът наистина се е утвърдил в космоса.

Нощно приключение

Фантастичен разказ

Васил Райков

Нощният мрак едва бе започнал да отстъпва към ъглите на стаята, когато Катрин се събуди. Тя погледна към прозореца, леко изсветлял от настъпващия ден, сетне подири с очи светещия циферблат на будилника, макар че предварително знаеше какво показват стрелките му – четири часа. После протегна ръка към дрехите на стола, за да се увери, че сакото на мъжа ѝ не беше паднало през нощта на пода, и прошепна:

– Бил, събуди се!... Чуваш ли, Бил?...

Завивките се размърдаха и от тъмното до нея долетя неясно мучене:

– Ъъъъ...

– Събуди се, Бил! – раздруса го Катрин, като продължаваше да шепне някак високо и възбудено: – Събуди се ти казвам!... Май че ОНЕЗИ са пак в градината...

– Какво? – извика Бил, който изведнъж седна в леглото и в следния миг също зашепна: – сигурна ли си?

– Така ми се стори. Чух... Май че НЕЩО драскаше по стената.

Като изруга задавено, Бил протегна ръка към пушката, облегната от вечерта на нощното шкафче. Остро изщракване показа,

че оръжието е заредено, В същия миг Катрин проплака:

– Да не си посмял, Бил! Само това ни липсва!...

– А какво? Да седна и да чакам ли? – обади се все така шепнешком, но с войнствени нотки в гласа си мъжът. – Да чакам като животно в кланица, нали? Не мога вече. Този път...

– Шшшт!... Чу ли?... Така драскаха и одевете...

В настъпилата тишина се разнесе ясно чегъртане на остър предмет в стена. Сякаш метални нокти, движени от желязна ръка, дълбаеха зида. Парченца от тухли и откъртена мазилка се сриваха с меко трополене надолу...

Бил направи няколко крачки из стаята, но гласът на жена му го закова на място.

– Погледни, Бил! На прозореца... Ето още един... ТЕ са, ТЕ са... Божичко, как светят дрехите им!... И прочете...

Бил измърмори някакво сподавено проклетие и вдигна с отчаяна решителност пушката. Пет оглушителни гърмежа се втурнаха към прозореца и се смесиха с

бодрото звънтене на падащи разтрошени стъкла. После в стаята остана само подтискаща тишина, натегнала от отровния барутен дим.

– Виждаш ли ГИ? – долетя след цяла вечност треперещият глас на жената, изтръгнал се като съскащо свистене из стиснатото ѝ гърло.

– Не, Кати, нищо не се вижда... Май си отидоха, а?... Как мислиш?

Отговор не последва. Откъм леглото се разнесе едва чуто хлипане, което постепенно преминаваше в подтискащо ридание...

– О, Бил, ТЕ ще ни убият, ще видиш – хълцаше жената и кършеше в ужас ръце. – Няма да ни простят, че ги издадохме, зная аз. Бил, Бил, защо проговори?... ТЕ са всесилни! Какво ще правим сега?... Какво?...

– Отидоха си, Кати, успокой се – долетя равният глас на мъжа, който, престашил се, надзърташе през прозореца. – Хайде, стига вече, чуваш ли? Отидоха си, разбери, не се вижда нищо.

– Ще ни убият, Бил, ще ни убият – повтаряше със смразяваща увереност жената и тихо хълцаше. – ТЕ ще ни убият!... Кой ли може да им попречи?... Или мислиш, че са се уплашили от жалката ти пушка?... О, Бил, страх ме е... Чуваш ли, Бил, страх ме е...

Бил седеше с омекнали колене на овехтелия диван, без да съзнава, че още стиска в ръцете си празната карабина. Пушекът напираше към разбития прозорец и се изцеждаше на гъсти струи...

Вън настъпваше радостен слънчев ден...

Няколко часа по-късно Бил и Катрин излязоха от къщата. Приличаха на хора, които са преживели кошмарна нощ. Държаха се като хора, чиято гибел е отложена по някой от ония странни капризи на съдбата, които звучат тъй невероятно. Един отдавна преминал младостта си мъж и една застаряваща жена с повяхнала хубост гледаха вяло пред себе си и от очите им надзърташе отчаянието...

– Да вървим, а! – предложи с угаснал глас Бил.

– Има ли смисъл? – възрази тя, като се усмихна виновно.

– Не се отпускай, момиче – окуражи я той, но гласът му прозвуча като въздишка. – Всичко ще се оправи, ще видиш. Още днес ще заминем. Далечно от тук, много – много надалеч...

Тя се извърна бавно към къщата, която ги гледеше тъжно с избитото си око. Малка, бедняшка къщичка, разположена в самия край на този бедняшки квартал, отдалечен на стотина километра от центъра на Сан

Франциско. Зад нея започваха сиви пущинаци – мрачна плащеница на далечния скалист и безжизнен хълм. Сякаш за да подсили тягостната гледка, на този мрачен фон грееше едно-единствено ярко червено петно. Това беше луксозна спортна кола, събрала всичката слънчева светлина в лъскавата си никелирана броня, която подаваше нелепо нос иззад жалката къщица – пъстра пеперуда върху некролог.

Точно към тази кола кимна повторно Бил и каза:

– Да вървим, Кати!

Тя се запъти безмълвно към автомобила, седна и когато той зае другото място, рече:

– Да вървим,... макар че винаги се питам дали ще сме живи да се завърнем...

Бил включи мотора, взе ловко острия завой към портата и скоро колата понесе тези двама отчаяни и уморени хора към милионния град...

В същия момент, на другия край на същия град, в една от стаите на голям научен институт, дребничък млад човек с остри черти на лицето и горящи от възторг очи натисна копчето на магнетофона пред себе си и ролките спряха монотонното си въртене. Той извади ролките, взе още два записа и теснолинеен кинофилм, прибави към всичко това обемиста синя папка и се запъти към

една масивна тапицирана врата с внушителния надпис „генерален директор“. Половин час по-късно, когато всичко бе видно и прослушано, младият човек пристъпи към обобщаването:

– Касае се за отвлечане на двама земни хора от човекоподобни същества върху борда на техния извънземен космически кораб с ясно определена изследователска цел. Не случайно това странно кълбовидно тяло с преливащи се светлини избира тази тъй отдалечена от града къща. Не случайно ТЕ пристигат и в късна нощ, за да отвлекат двамата самотници. ТЕ трябва на всяка цена да останат в сянка, затова земните хора са пренесени в спящо състояние (толкова е лесно да се постигне това!) до тайнствения кораб и са върнати обратно също докато спят. У тях трябва да остане мъгливото усещане, че са преживели само някакъв кошмарен сън и нищо повече, защото...

– Изпадате в противоречие, Гордън – прекъсна го властно директорът. – А изследванията, които са правени с тях?... Необичайната подредба на кораба? Разговорите им със звездните пришълци, които имат толкова необикновени лица?... Нима могат да се забравят подобни неща?

– Кой би повярвал на другия ден, че всичко, което двамата разказват, е истина. Та

нали ги обявиха веднага за луди, забравяте ли?

– А убожданията при изследванията, следите от които вие сте заснели? Ами белегът върху вената на Бил и споменът, че там е вкарана миниатюрна радио- или дявол знае каква сонда, която предава върху светещия екран фантастично пълна вътрешна картина на човешкото тяло?... Господи – забрави се тук директорът и заговори унесено, – ама представяте ли си какви уреди имат тези пришълци!... Да, да, та какво ще кажете на всичко това?

– Ето за какво е била необходима втората подсигуровка. ТЕ внушават на двамата, че ще загинат, ако кажат думичка някому. Направили са и демонстрацията със смъртоносния зелен лъч, който е убил летящия прилеп от голямо разстояние, само за да ги сплашат. И бедните хора не смеят дълго да кажат никому за невероятното си нощно приключение. Все пак нашите специалисти успяха да се доберат до истината. И то благодарение, че Бил случайно се изгърва. Видяхте на филма в какъв ужас изпадна жена му, когато разбра, че тайната им е разкрита. Едва-що не полудя горката. А след като Бил разказа всичко, потвърди и тя. С какво примирение обаче. Най-красноречивото доказателство, че казва

истината, е кошмарът, в който живеят понастоящем двамата съпрузи. Този животински страх от преследването, ужасът от дебнещата смърт... Вие сам виждате, че всичко е записано, всяка тяхна постъпка, всеки...

– Ясно, ясно, Гордън – прекъсна го отново директорът и махна властно с ръка. – Вашите момчета са се потрудили достойно. Пригответе ми материалите за доклада пред правителствения представител до утре. И дайте там на злощастните опитни зайчета обещаната помощ да отпътуват нанякъде. Институтът няма да обеднее с тези няколко хиляди долара. Макар че, да си кажа откровено, не виждам начин да се спасят. ОНЕЗИ наистина са всемогъщи...

– Всичко ще бъде направено – отвърна стегнато младият мъж и след като се поклонил почтително, напусна кабинета на директора. От лицето му лъхаше зле скривано доволство. Знаеше той какво го очаква след приемането на доклада...

Настроението на Гордън мигновено се помрачи, щом зърна отдалеч прегърбените фигури на Бил и Катрин, които го очакваха в хола. Той изпитваше искрено съжаление към тях, дори идеята за парите беше негова. Да заминеха, горките хора, може пък да успееш да се спасят. И Гордън побърза да сложи в скута на нещастната жена обемистата пачка

банкноти, стисна им съчувствено ръцете и ги изпроводи до изхода.

– Заминавайте веднага накъдето ви видят очите! – извика той, защото двигателят на колата вече работеше. – Парите ще ви стигнат, не се безпокойте!

– Пари, пари... – въздъхна Катрин. – За какво са ни нас вече пари...

Последните й думи се стопиха в рева на мотора...

Една червена като пламък спортна кола нахълта в един запустял двор на една още по-запусната къщичка. Спирачките изскърцаха. Като изпъшка тежко-тежко, Катрин слезе. Но какво стана с нещастната жена?... С разкривено от едва сдържан кикот лице, тя заподскача безмълвно в някакъв безумен танц пред колата и така достигна до другата врата. Отвори я, наведе се над джоба на мъжовото си сако и като кривеше ужасно лицето си, защото едва събираше сили да обуздае смеха си, „прохълца“:

– Ох, Бил, слизай, нещастни човече!... Защо ли живеем?...

Бил, сякаш обхванат от лудостта на жена си, с изкривено от стаен смях лице, съблече сакоето си, поднесе капака на джоба му към отворената врата и като извика: „Внимавай, ще се тръшне вратата!“, затръшна с все сила вратата върху плата. Отвори я бързо, затършува с пръсти в премазания плат и измъкна оттам някаква топлийка с

необикновено едра, сега сплескана, метална главичка. Все още без да каже нито дума, той постави миниатюрния предмет върху един камък, сграбчи друг камък и няколко пъти удари с все сила топлийката. И тогава... като че ли двамата окончателно полудяха. Кой би познал в тези скачащи и смеещи се с пълно гърло хора двамата самотници отпреди малко, които едва влачеха крака, смазани от отчаяние!... О, как се смееха сега те! А Бил направи дори истинско задно салто...

Когато пристъпът на неистов смях стихна, Бил избърса зачервеното си лице и викна към жена си:

– Ще ми слагат микрофонче в палтото, а? Намерили кого да надхитрят!... Малчугани! – И той отново се затресе от смях.

А Катрин преодоля с мъка новия пристъп, за да изломоти с предишния глас:

– Бил, идат... ТЕ са... Ох, Бил, ще ни убият... Ха-ха-ха... Господи, ще умра от смях... Хо-хо-хо...

Щом се поуспокоиха, двамата влязоха в къщата. Бил посегна към парите, но жена му го плесна по ръката.

– Не бързай! – каза делово тя и извади от чантата си бележник и парче молив. – Сядай послушно там! Представлението завърши!

Бил се отпусна на стола срещу нея.

– Едно наистина добро представление беше това все пак!

– Блестящо, мили – потвърди с неочаквана нежност тя. – Ти беше неподражаем, уверявам те.

– Тридесет и две годинки е дишал Бил сценичния прах, момиче – каза и тъжно, и гордо той. – Клоунът Бил... Човекът с дванайсет лица... Човекът...

– Ще закъснеем, Бил – прекъсна го тихо Катрин, която енергично нанасяше вече цифри върху хартията. Накрая постави дебела черта, направи сбора и обяви: – Точно 8316 долара, без да се смятат дрехите, хранителните продукти, хладилникът и радиограмофонът, подарени ни от любезните благотворителни организации и рекламните бюра на осем завода. Като продадем тях, както и колата...

– Не, Катрин, да не продаваме колата! Моля ти се! Нека да си я оставим!

Тя го погледна изпитателно.

– В същност ти си прав; и без това има да пътуваме дълго.

– Извади също двайсетина долара за прозореца. Ще му ги оставим на човека; когато продавахме къщата, прозорецът беше здрав.

– Правилно!

– Е, колко стават сега? – попита нетърпеливо Бил. Жена му стана и го целуна по бузата.

– Ще има, човече, предостатъчно са. Не гостилничка, а истински ресторант можем да отворим с тези пари.

– Ама как ги подредихме, а? – ухили се пак Бил и я перна по коляното. – Учени глави!... Вятър!...

Но жената беше престанала да го слуша. Тя не сваляше втренчен поглед от браздите по стената, които Бил беше дълбал сутринта с ловджийския си нож. Лицето ѝ имаше странен израз и сега изглеждаше още по-състарено и отпуснато – едно повяхнало лице на възрастна жена...

Някак ненадейно след дългото мълчание Катрин каза:

– Бил, ами ако наистина сме ПРЕЖИВЕЛИ нещо подобно?... Защото... как все пак успяхме да го ИЗМИСЛИМ, а?...

Бил веднага погледна белега на ръката си... Не, не... Нали сам, преди два месеца... С теслата, като цепеше дърва... И все пак...

– Ъъъ!... – успя да изстиска от гърлото си той и преглътна шумно. Загледа безмълвно очите на жена си, които зееха като празни кладенци насреща му, после преглътна отново – мъчително и бавно. Лицето му посивя...

Но остават още много мили...

Научно-фантастичен разказ

Уилям Полан

Сам в бучащия кораб, в лабиринта от многобройни сектори, подобни на пчелни килийки, Робърт Мердок очакваше смъртта. Докато ракетата се движеше неизменно към Земята, пронизваща също като гигантска сребърна игла черното кадифе на космоса, той броеше последните си часове, като знаеше, че няма никаква надежда.

Мердок се връщаше у дома след двадесет години странствувания из космоса.

У дома. На Земята. В Тейър – малко градче в щата Канзас. Чист въздух, сенчеста улица и бяла двуетажна къща в края на квартала. У дома след двадесетте години, преминали в сред звездите.

Ракетата разрязваше тишината на космоса, атомните ѝ мотори като огромно сърце пулсираха някъде долу, а Робърт Мердок стоеше неподвижно до кръглия илюминатор, зареял поглед в околния бездънен мрак.

Мердок си припомняше.

Тревожните очи на майка си, когато тя се молеше беззвучно за него, как после го прегърна, преди той да се качи на борда на кораба, и дълго – дълго не го пускаше.

Загрубялото лице на баща си – висок мъж и как той стисна до болка ръката му, когато се сбогуваха.

Мъчеше се и не можеше да си ги представи стари и побелели: баща си да ходи с бастун и майка си, смазана от тежестта на преживените години. А самият той?

На четиридесет и една година е и космосът го е изтощил също така, както стъпите на Канзас бяха изтощили баща му. И той се бори с бурите, докато работеше извън Земята, със зловещите чужди бури, много по-лоши от онези, които му се бе случвало да понася на своята планета. И той се труди из равнините под палеците звезди, много по-ярки от родното Слънце. И той имаше ъгловато, сурово лице с очи, дълбоко хлътнали под рязко изпъкнали вежди.

Робърт Мердок извади от джоба си стереоснимките на родителите си. Добри, усмихнати, очакващи лица... Разгъна внимателно последното писмо на майка си. Тя упорито не искаше да изпраща магнитни ленти: оплакваше се, че не може да познае гласа си на записа и че ѝ е много трудно да

изразява гласно мислите си пред металния зев на студения и равнодушен апарат. Служеше си само със старомодна писалка, като изписваше бавно думите с вече архаичния шрифт. Последното ѝ писмо бе получил, преди да отлети за Земята. Тя пишеше:

„Скъпи мой!

Толкова сме развълнувани! Слушахме заедно с баща ти няколко пъти лентата с твоя глас. Съобщаваш, че най-сетне се връщаш у дома, при нас, и двамата благодарим на бога, че си здрав и читав. Ох, как искаме да те видим, сине! Нали знаеш, че напоследък не се чувстваме добре. Сърцето на баща ти е такова, че вече не му позволяват да излиза задълго от къщи. А освен това той много се развълнува, когато получихме известието, че се връщаш. Пък и моето здраве не е блестящо, миналата седмица пак ми се виеше свят. Но няма нищо сериозно (и ти, моля ти се, не се тревожи), защото доктор Том казва, че съм още доста силна и тези пристъпи ще минат. Гледам колкото може повече да почивам, за да бъда съвсем добре, когато пристигнеш. Сърцата ни са изпълнени с мисли по теб. Животът ни отново придоби смисъл. Пристигай по-скоро, Боб, по-скоро!

Обичащата те мама“

Робърт Мердок сложи писмото настрана и стисна юмруци. Оставаха му да живее няколко часа, а до Земята имаше няколко дни път! Тейър е безкрайно далеч; жив няма да стигне.

И отново, за кой ли път вече, му се стори, че нечий глас нашепва последните редове на древното стихотворение от Робърт Фрост:

Но остават още много мили...

*а ще трябва думата си да съдържа,
вечния си сън преди да съм заспал.*

Бе обещал да се върне в къщи и ще удържи на думата си. Въпреки смъртта той ще се върне на Земята.

– И дума не може да става! – казваха му лекарите. – Не ще стигнете до Земята. Ще умрете. Ще умрете в космоса.

После всичко му показаха. Бяха изчислили кога ще умре с точност до секундата; съобщиха му точно кога ще престане да бие сърцето му и кога ще спре дишането му. Болестта, която прихвана в чуждия свят, бе неизлечима. За Робърт Мердок смъртта беше нещо определено.

Въпреки това той заяви на лекарите, че ще отлети за Земята. И те се съгласиха с неговия план.

Сега, когато му оставаше да живее по-малко от тридесет минути, Мердок вървеше по един от дългите коридори на кораба, като

отброяваше секундите с токовете си по металния под.

Той е готов да удържи обещанието. Спря пред един стенен шкаф и завъртя малка ръчка. Вратичките се плъзнаха встрани. Мердок вдигна очи към високия мъж, който стоеше вътре в тъмното. Протегна ръка и бързо превключи нещо. Високият мъж заговори:

– Време ли е вече?

– Да – отвърна Робърт Мердок. – Време е.

Високият мъж стъпи леко на пода; лъч светлина разкри дълбоко хлътнали очи, почти скрити от надвиснали вежди. Лицето бе сурово и ъгловато.

– Виждаш ли – неочаквано се усмихна той, – аз наистина съм твоє свършено копие.

– Прав си – каза Мердок. Иначе, помисли си той, не бива и да бъде, нали целият смисъл е в свършенството. Не трябва да има никаква разлика, дори и най-малката.

– Името ми е Робърт Мердок – каза високият мъж в новичка космична униформа.

– На четиридесет и една година съм, напълно здрав и съвсем нормален. Прекарах в космоса двадесет години и сега се връщам у дома.

Слаба тържествуваща усмивка пробягна по умореното лице на Мердок.

– Колко има още да чакаме? – попита високият мъж.

– Десет минути, може би и няколко секунди още – бавно промълви Мердок. – Те казаха, че няма да почувствам болка.

– В такъв случай... – високият мъж млъкна и рязко въздъхна. – Мъчно ми е.

Мердок пак се усмихна. Машината, колкото и да е свършена, не може да изпитва съжаление. И все пак му стана по-леко от тези думи.

Той отлично ще се справи, мислеше си Мердок. Ще заеме мястото ми и старците никога не ще подозрат, че не аз съм се върнал в къщи. След месец, както е уговорено, роботът ще се яви пред представител на дружеството на Земята. Да, той отлично ще се справи.

– Запомни – каза Мердок, – когато заминаваш, те трябва непременно да повярват, че се връщаш в космоса.

– Разбира се – отвърна роботът. И Мердок чу как собственият му глас започна да обяснява: – След като измине месец, който аз трябва да прекарам с тях, те ще ме изпратят до ракетата. Ще видят как тя стартира от Земята, отправяйки се към космоса, и ще знаят, че няма да се върна още две десетилетия. Те ще се примирят с това, че синът им е трябвало да се върне в

космоса, защото здравият астронавт няма право да напуска службата си, докато не навърши шестдесет години. Уверявам те, ще бъде точно тъй, както си наредил.

Всичко ще мине благополучно, мислеше си Мердок, нали са предвидени всички подробности. Роботът има моята памет, моя глас и моите дребни навици. А когато напусне старците, връщайки се уж при звездите, от космоса ще им изпраща моите магнитни ленти както и преди. До самата им смърт. Те никога няма да узнаят, че не съм жив.

– Готов ли си? – тихо запита високият мъж.

– Да – кимна Мердок. – Готов съм.

Те бавно закрачиха по дългия коридор.

Мердок си спомни колко горди бяха старците, когато го приеха в Специалната служба. Той се оказа единственият щастливец в целия Тейър. Такъв чудесен ден беше! Свиреше градският оркестър и кметът на града – старият мистър Харкнес, с очила, окачени на върха на носа – произнесе реч. Той каза, че Тейър се гордее със своя син... И майка му плачеше от радост.

Все пак това, че се отправих в космоса, беше единствената правилна стъпка. На другите момчета не им провървя, те не можаха да видят осъществени мечтите си.

Още от оня ден, когато наблюдаваше връщането на лунната експедиция, той нито за минута не се съмняваше, че ще стане астронавт. Студен декемврийски ден, той, момче на дванадесет години, гледаше как ракетата се спуска, обвита в огнен стълб, стопявайки и изпепелявайки замръзналата почва. Дълбоко в душата си знаеше, че някога тя ще го отнесе към звездите и оттогава все мечтаеше как ще се издигне във висините и ще отлети далеч от Земята към безкрайните чужди хоризонти, към чудесните светове, които дори е невъзможно да си представиш.

Малцина можеха да се откажат от всичко заради космоса. Дори сега, след двадесет години, той все още чуваше гласа на Джули: „Вярвам ти, Боб, ти ме обичаш, но недостатъчно. Не така, че да се откажеш от мечтата си“. И тя го остави, защото бе разбрала, че за нея няма място в неговия живот. Там беше само космосът, бездънният космос и ракетите, и пламтящите звезди...

Припомни си последната нощ на Земята, когато усети внезапно мамещата безкрайност на вселената. Спомни си безсънните часове на разсъмване и чувството на напрегнато очакване, обхванало малката бяла къщичка, и самия себе си, лежащ в тишината на уютната стая. Спомни си дъждовните капки, които затропаха призори по покрива, и гърма,

разцепил небето на Канзас. И гръмотевиците, слели се неусетно с атомния грохот на ракетата, която го отнасяше далеч от Земята, далеч, към блещукащите звезди... далеч...

Далеч.

Високият мъж в новичка униформа на астронавт затвори външния шлюз и погледна тялото, което бавно потъваше в мрака. Корабът и роботът представляваха едно цяло, съчетание на два сложни до съвършеност механизми, които изпълняваха точно задачата си.

За Робърт Мердок пътешествието бе завършило, той бе извървял своите мили.

Когато в светлата юлска утрин ракетата кацна в Тейър, в щата Канзас, там вече се бяха събрали тълпи от хора, които ръкопляскаха и викаха името на Робърт Мердок. Бяха дошли всички големци на града, всеки със старателно подготвена реч; звуците на градския духов оркестър се извисяваха в синевата, дечурлигата размахваха знаменца. После тълпата се успокои, атомните мотори млъкнаха, отвори се люкът.

Появи се Робърт Мердок, снажен герой в космична униформа, отразяваща слънцето с хиляди святкащи зайчета. Той се усмихна и вдигна ръка за поздрав, а тълпата пак зашумя и заръкопляска.

А на края на пистата го очакваха двама: прегърбен старец, който се опираше с трепереща ръка на бастун, и стара жена с влажни очи и лице, покрито с мрежа от бръчици.

Когато астронавтът най-сетне стигна до тях, провирайки се между напиралите редове на възторжените поклонници, той се намери в обятията им. Те го хванаха за ръце и го поведоха след себе си, а в очите им блестяха сълзи.

Робърт Мердок, любимият им син, се бе върнал у дома.

– И така – забеляза един от тълпата, който стоеше встрани, – най-сетне те се срещнаха.

Съседът му въздъхна и поклати глава.

– И все пак, струва ми се, не е същото. Някак си не е хубаво.

– Но нали те точно това искаха – каза първият. – Така бяха писали в завещанията си. И без това той ще отлети след месец. Пак за двадесет години, защо да се помрачава радостта му за толкова кратко време? – говорещият замълча и посочи отдалечаващите се фигури:

– Ама нали са като истински? Той никога няма да узнае!

– Може би сте прав – отвърна вторият. – Той никога не ще узнае.

Двамата гледаха подир старците и сина им, докато те се скриха от погледите им.

Тайната на робот Ел-76

Научно-фантастичен разказ

А. Азимов

Присвивайки тревожно очи зад стъклата на очилата без рамки, Джонатън Куъл разтвори вратата, на която бе написано „управител“.

Хвърли на бюрото огънат лист и задъхвайки се, произнесе:

– Погледнете, шефе!

Сем Тоб прехвърли пурата си от единия ъгъл на устата в другия, погледна листа и потърка с ръка необръснатата си брада.

– По дяволите! – избухна той. – Ония какви ги дрънкат?

– Доказват, че сме им изпратили пет робота от серия Ел – обясни Куъл.

– Ние изпратихме шест! – каза Тоб.

– Разбира се, шест! Но те са получили само пет. Предадоха и номерата им – липсва Ел-76.

Столът на Тоб полетя към стената и пълничкият управител изхвъркна от стаята. А след пет часа, когато целият завод, от монтажния цех до вакуумните камери, беше изоснови преровен, когато двестата работници бяха до един разпитани, изпотеният и разрошен Тоб изпрати бърза

телеграма до централния завод в Скенектъди.

Тогава и там настъпи паника. Работата не беше само в това, че законът строго забраняваше роботите да пребивават на Земята извън пределите на заводите на корпорацията, които имаха специална лицензия. Законът винаги можеше да бъде заобиколен. Един математик от изследователския отдел определи най-точно положението. Той каза:

– Този робот е конструиран да работи с „Дезинто“ на Луната. Позитронният му мозък е предназначен за лунните, само за лунните условия. На Земята той ще бъде подложен на въздействието на милиони сетивни дразнителни, за което съвсем не е подготвен. Да се предскаже как ще реагира, е невъзможно. Абсолютно невъзможно!

И математикът изтри с ръка изпотеното си чело.

Не измина и час и към завода във Вирджиния излетя стратоплан. Указанията бяха прости:

– Незабавно да се издири роботът!

* * *

Ел-76 беше съвсем объркан. Дори нещо повече – сложният му позитронен мозък съзнаваше само едно: че е объркан. Това бе започнало в момента, когато попадна в непознатата обстановка. А как се случи, той вече не знаеше. Всичко се бе оплело.

Под краката му имаше нещо зелено, наоколо се издигаха кафяви стълбове, също зелени на върха. Небето, което трябваше да бъде черно, беше синьо. Слънцето беше такова, каквото трябваше да бъде е прашната, подобна на пемза повърхност? Къде са огромните скалисти пръстени на кратерите?

Под краката му имаше само зеленина, а над главата му – синьо небе. Околните звуци също бяха непознати. Той прекоси воден поток, който стигаше до кръста му. Водата беше синкава, студена и мокра. А хората, които от време на време срещаше по пътя си, бяха без скафандри, макар че трябваше да бъдат със скафандри. Щом го зърнеха, те извикваха нещо и бягаха презглава. Един от тях дори се прицели в него с пушката си – куршумът изсвири над главата му – и също хукна да бяга.

Роботът нямаше никаква представа от колко време скита така, докато на две мили от градчето Хенафорд не се натъкна на къжурката на Рендолф Пейн. Самият

Рендолф Пейн седеше пред вратата с отвертка в едната ръка и лула в другата, стиснал между колене някакви останки от повредена прахосмукачка.

Пейн си тананикаше нещо, защото беше човек весел и безгрижен, във всеки случай, докато се намираше в тази къщичка. Той имаше и по-представително жилище в Хенафорд, но това жилище се заемаше главно от жена му, за което той искрено съжаляваше. Ето защо чувствуваше такова облекчение и такава свобода, когато се намираше в своята „луксозна колиба“, където можеше спокойно да си пуши и да се отдава на любимия си занаят – поправка на домакински уреди, които отдавна си бяха изпели песента.

Това не беше бог знае какво развлечение, но понякога някой му донасяше радиоапарат или будилник и парите, които Пейн получаваше за това, че изтърбушваше вътрешностите им, оставаха на негово разположение, а не минаваха през ръцете на стиснатата му съпруга, която му отпускате само жалки грошове.

Например за тази прахосмукачка имаше изгледи да получи цели шест долара. При тази мисъл Пейн затананика по-високо, вдигна очи и изведнъж се изпоти. Тананикането секна и Пейн изблеци очи,

понечи да стане, за да си плюе на петите, но краката не го слушаха. Ел-76 коленичи до него и попита:

– Слушайте, защо всички бягат, щом ме видят?

Пейн прекрасно разбираше защо бягат, но нечленоразделните звуци, които успя да издаде, не изясниха положението. Той леко се отмести от робота.

Ел-76 продължаваше с тон на обиден:

– Един дори стреля в мен. Дюйм по-вляво, и той щеше да одраска гръдната ми броня.

– Н-навярно п-психопат – заеквайки, промърмори Пейн.

– Възможно. – Гласът на робота прозвуча по-доверително. – Слушайте, защо въобще всичко не е така, както трябва да бъде?

Пейн се огледа. Мина му през ума, че този метален гигант със зверски вид разговаря доста кротко. Освен това някога май бе чувал, че устройството на мозъка на роботите не им позволява да причиняват вреда на човека, и му стана по-леко.

– Всичко си е тъй, както трябва да бъде.

– Нима? – Ел-76 го погледна неодобрително. – Ето вие например. Къде ви е скафандърът?

– Аз изобщо нямам скафандър.

– Тогава защо не сте умрял?

– Е... не знам – отвърна слисаният Пейн.

– Ето, виждате ли! – тържествуващо каза роботът. – Нали ви разправям, че всичко не е тъй, както трябва да бъде. Къде е кратерът Коперник? Къде е Лунната станция номер 17? А къде е моят „Дезинто“? Искам да се заловя за работа. Много искам. – Гласът му трепереше от недоумение и обида. – Вече толкова часа търся някой да ми каже къде е моят „Дезинто“, но всички, щом ме видят, се разбягват. Сигурно вече съм изостанал от графика и началникът на участъка много ще се ядоса. Ама че положение!

Пейн най-сетне се покопити и произнесе:

– А ти как се казваш?

– Моят номер е Ел-76.

– Добре. Виж какво, Ел, ако търсиш Лунната станция № 17, тя е на Луната. Ясно ли ти е?

Ел-76 кимна с тежката си глава.

– Да, разбира се. Но аз точно нея търся...

– Но тя е на Луната. А тук не е Луната.

Сега дойде ред роботът да се смути. Известно време той гледа замислено Пейн, а после бавно произнесе:

– Тоест как така – не е Луната? Разбира се, че е Луната. Ако не е Луната, тогава какво е? А? Кажете де?

Пейн издаде някакъв неразбираем звук и задиша тежко. Той заплаши с пръст робота.

– Слушай – започна той, но внезапно го осени най-великата идея на века и завърши с глух глас: – Ух, какъв си!

Ел-76 го погледна строго.

– Това не е отговор. Според мен имам право на учтив отговор, щом питам учтиво.

Но Пейн не го слушаше. Той все още се чудеше на прозорливостта си. Разбира се, всичко е ясно като бял ден. Този робот е бил построен за Луната, но по някакъв начин се е озовал на Земята. Не е чудно, че съвсем се е объркал, защото позитронният му мозък е пригоден изключително за лунните условия и не е в състояние да разбере земната обстановка.

Само да успее да задържи робота, докато се свърже със завода в Питързбъроу! Роботите струват огромни пари. Не по-малко от 50000 долара, както бе чувал, а понякога и милиони. Какво възнаграждение може да получи!

Помисли си само, Рендолф Пейн! И всички тия пари, до последния цент, ще бъдат твои. А на Миранда нито пукнат грош!

Най-сетне той успя да стане.

– Ел – каза той. – Ние с теб сме приятели. Приятели! Аз те обичам като брат.

Той протегна ръка.

– Дай си лапата!

Ръката му потъна в металната длан на робота, който внимателно я стисна. Роботът не разбираше напълно какво точно става.

– Значи ли това, че ще ми кажете как да намеря Лунната станция № 17?

Пейн беше леко озадачен.

– Н-не, не съвсем. Въобще ти така ми харесваш, че искам за известно време да останеш тук, при мен.

– О не, не мога. Длъжен съм да се заловя за работа. – Той добави мрачно: – Искам да работя. Трябва да работя!

Пейн си помисли с леко отвращение, че има разни вкусове, и каза:

– Добре, тогава ще ти обясня нещо. Виждам, че не си глупав. Твоят началник ми заповяда да те задържа тук за известно време. Въобще, докато изпрати да те вземат.

– Защо – подозрително запита Ел-76.

– Не знам. Това е държавна тайна.

„Господи, дано повярва!“ – молеше се Пейн. Той знаеше, че роботите са дяволски умни, но този беше, изглежда, по-стар модел.

А докато се молеше, Ел-76 обмисляше положението. Мозъкът му, предназначен за работа с „Дезинто“ на Луната, не беше пригоден за абстрактни разсъждения. Впрочем Ел-76 откри, че откакто се бе заблудил мисловните му процеси протичат

някак си странно. Явно му действуваше чуждата обстановка.

Във всеки случай въпросът, който той зададе, показваше известна проникателност:

– А как се нарича моят началник?

Пейн се закашля, но бързо съобрази и отвърна обиден:

– Ел, не те ли е срам? Но аз не мога да ти кажа как се казва. И дърветата имат уши!

Ел-76 огледа невъзмутимо съседното дърво и възрази:

– Нямаат уши.

– Знам. Исках да кажа, че наблизо може да има шпиони.

– Шпиони ли?

– Разбира се. Това са едни лоши хора, които искат да унищожат Лунната станция № 17.

– Защо?

– Защото са лоши. Те и теб искат да унищожат, ето защо трябва да останеш известно време тук, за да не те намерят.

– Но... но на мен ми е нужен „Дезинто“. Не бива да изоставам от графика.

– Добре де, ще имаш и своя „Дезинто“ – трескаво обещаваеше Пейн. – Утре ще ти изпратят „Дезинто“. Да, утре.

А дотогава хората от завода ще дойдат и той ще си получи обещаните пачки със зелени стодоларови хартийки.

Но под въздействието на непознатия свят робот Ел-76 ставаше все по-упорит.

– Не – отвърна той. – „Дезинто“ ми е нужен веднага.

Той изпъна металните си стави и стана.

– По-добре да тръгна пак да го търся.

Пейн се спусна след него и го хвана за студения, твърд лакът.

– Слушай – завика той. – Длъжен си да останеш!

Тогава нещо щракна в мозъка на робота. Необикновеното, което го заобикаляше, се събра в една точка, мозъкът му се обля в ярка светлина и заработи извънредно резултатно. Роботът се извърна енергично към Пейн:

– Виж какво! Аз мога и тук да построя „Дезинто“ и тогава ще имам възможност да работя с него.

Пейн неуверено помълча.

– Не мисля, че ще мога да ти помогна.

Явно не си струваше да се преструва, че умее да строи някакви си неизвестни „Дезинто“.

– Няма значение – Ел-76 почти усещаше как позитронните връзки в мозъка му се пренастройват и изпитваше успокоително възбуждение. – Аз сам мога да построя „Дезинто“.

Той надзърна в леговището на Пейн и каза:

– Тук има всичко, което ми трябва.

Рендолф Пейн огледа вехториите, с които бе затрупана къщичката му: изтърбушени радиоапарати, хладилници без врати, ръждясали автомобилни мотори, счупена газова печка, няколко мили омотана жица – изобщо към петдесет тона най-различни железни отпадъци, на които не би обърнал никакво внимание дори един вехтошар.

– Нима? – със слаб глас попита той.

* * *

След два часа почти едновременно се случиха две събития. Първо, че на Сем Тоб, управител на филиала „Ю. С. Роботз енд миканикъл мен инкорпорейтед“ в Питързбъроу, позвъни по видеофона някой си Рендолф Пейн от Хенафорд. Отнасяше се до изчезналия робот. Тоб издаде някакво ръмжене и се изключи, като заповяда за в бъдеще всички подобни позвънявания да се адресират до шестия помощник на вицепрезидента.

Макар че робот Ел-76 бе безследно изчезнал, през последната седмица в завода непрекъснато постъпваха съобщения от цялата страна за местонахождението му. Понякога, по четиринадесет на ден, при това от четиринадесет различни щата. Това бе

вече прекалено и Тоб бе стигнал до истерия. Още повече с тая работа, изглежда, смяташе да се заеме комисията на конгреса, макар най-известните специалисти по робототехника и математична физика до един да си залагаха главата, че роботът е напълно безопасен.

Не е чудно, че управителят чак след три часа се замисли над въпроса, а откъде Рендолф Пейн може да знае, че роботът е предназначен за Лунната станция № 17? И въобще откъде бе узнал, че номерът на робота е Ел-76? Тези подробности компанията никому не бе съобщавала.

След минута и половина размишление той започна да действа.

Но през тези три часа, които изминаха, откакто позвъни Пейн, се случи второ събитие. Рендолф Пейн, които съвсем правилно изтълкува нежеланието на управителя да разговаря като признак на недоверие към собствените му думи, се върна в къщичката с фотоапарат. Да видим сега няма ли да повярват на фотографията! А оригинала – да имат да вземат – той ще им го покаже, когато му броят паричките.

През това време Ел-76 най-усърдно работеше. Половината от вехториите в къщичката на Пейн бяха разхвърлени на едно пространство приблизително от два

акра, а в средата роботът, коленичил, се занимаваше с радиолампи, парчета желязо, медна жица и други боклуци. Той не обръщаше никакво внимание на Пейн, който, плъоснал се по корем, се готвеше да направи прекрасна снимка.

Именно в този момент откъм завоя на пътя се показва Лемюъл Оливър Купър и застина на мястото си, потресен от откритата се пред очите му картина. Идваше насам заради електрическия тостер, който бе усвоил лошия навик да изхвърля филийките, без да се потруди да ги изпече. Вървеше насам в приятно пролетно настроение, без да бърза. И хукна обратно с такава скорост, че всеки треньор по лека атлетика би му завидял.

Без да намалява скоростта, Купер – вече без шапка и тостер – нахълта в кабинета на шерифа Соундърз и спря чак когато се удари в стената. Приятелски ръце го подхванаха и в течение на тридесет секунди той безуспешно се опитваше да каже нещо. Поиха го с уиски, вееха му с кърпичка и когато най-сетне заговори се получи приблизително следното: „Чудовище... седем фута на ръст... изхвърляше всичко от къщичката... бедният Рени Пейн...“ – и тъй нататък.

Постепенно се изясниха подробностите: че в къщичката на Рендолф Пейн седяло огромно метално чудовище на ръст около седем фута, а може би и цели осем или девет; че самият Рендолф Пейн лежал на земята целият в кръв, обезобразен до неузнаваемост; че чудовището усърдно разрушавало къщичката, с което удовлетворявало страстта си към разрушение; че то се е нахвърлило върху Лемюъл Оливър Купър и той, Купър, едва успял да се изплъзне от лапите му.

Шерифът Соундърз затегна колана си и каза:

– Това ще е същият оня механичен човек, дето е избягал от завода в Питързбъроу. Още миналата събота ни предупредиха. Хей, Джейк, забоди на всеки хенафордец, който умее да стреля, по една значка на помощник шериф. И към пладне всички да са тук! Да, виж какво, Джейк, най-напред се отбий при вдовицата на Пейн инамякни за нещастие, само внимателно.

Казват, че Миранда Лейн, като узнала за случилото се, най-напред проверила на място ли е застрахователната полица на „покойния“ ѝ мъж и веднага след това надала такъв сърцераздирателен писък, който би направил чест на всяка благопристойна вдовица.

* * *

Няколко часа по-късно Рендолф Пейн, неподозиращ нищо за постигналите го тежки наранявания и ужасна смърт, със задоволство разглеждаше току-що проявените негативи. Оставаше му само да извади копия. И Пейн излезе от завеската, която преграждаше импровизираната тъмна стаичка, да попуши и да побъбри с робата.

При това той бе в блажено неведение, че гората наоколо гъмжи от изплашени фермери въоръжени с каквото им попадне – като се почне от старинен мускет – реликви от колониалните времена – и се свърши с ръчната картечница на самия шериф. Не подозираше и че половин дузина робототехници начело със Сем Тоб в този момент препускат по шосето откъм Питързбъроу със скорост повече от сто и двадесет мили в час, само за да имат удоволствието да се запознаят с него.

И тъй, докато приближаваше развързката, Рендолф Пейн въздъхна удовлетворено, драсна клечка кибрит, запали лулата си и със снизходителна усмивка погледна робот Ел-76. Отдавна вече му бе станало ясно, че роботът се е окончателно побъркал. Рендолф Пейн разбираше все нещичко от техника, но никога дори не му се бе и

присънвало нещо подобно на чудовищното съоръжение, което бе измайсторил Ел-76.

Да, то бе наистина нещо ужасно!

Над масивна основа от ръждясало желязо (Пейн си спомни, че някога беше част от трактор) безпорядъчно стърчеше бъркотия от жици, колела, лампи и безброй неописуеми ужаси без название. Всичко това завършваше на върха с нещо като фуния с най-зловещ вид. На Пейн му се дощя да надзърне във фунията, но се въздържа. Случвало му се бе да вижда как внезапно експлодират къде по-прилични машини. Той каза:

– Я слушай, Ел!

Роботът лежеше по корем и нагласяше някаква тънка метална лента. Той вдигна глава.

– Какво искате, Пейн?

– Какво е това?

– Това е „Дезинто“, който строя, за да започна работа. Усъвършенствуван модел.

Роботът стана, почисти със скърцане стоманените си колене и с гордост погледна съоръжението си.

Пейн потръпна. Усъвършенствуван модел! Не е чудно, че крият оригинала в лунните пещери. Горкият спътник на земята!

– А ще работи ли тая дяволия – запита той.

– Разбира се.

– Отде знаеш?

– Щом съм го построил, как няма да работи! Трябва ми още един детайл. Имате ли фенерче?

– Май че имах някъде.

Пейн изчезна в къщичката и веднага се върна.

Роботът отвинти капака на фенерчето и отново се залови за работа. След пет минути се отдръпна на няколко крачки и произнесе:

– Готово. Сега ще почне да работи. Ако искате, можете да гледате.

– А не е ли опасно?

– Ами, и дете може да си служи с него.

– А-а! – Пейн се усмихна криво и се скри зад близкото най-дебело дърво. – Карай – каза той. – Вярвам ти.

Ел-76 посочи кошмарната грамада от отпадъци и произнесе:

– Гледайте!

После ръцете му се раздвижиха...

* * *

Храбрите фермери от графството Хенафорд, щата Вирджиния, бавно затягаха обръча около къщичката на Пейн. Те притичваха от дърво до дърво, а кръвта на героичните им прадеди от колониалните времена кипеше в жилите им и по гърбовете им лазеха тръпки.

Шерифът Соундърз предаде по веригата заповед:

– Да се стреля само по сигнал от мен – и се целете в очите.

Към него се приближи Джейкъб Линкър, Мършавия Джейк, както му викаха приятелите, и помощник-шериф, както той сам се наричаше.

– Е, как е, оня механичен човек офейка ли?

В гласа му, без да ще, прозвуча слаба надежда.

– Отде ще знам – измърмори шерифът. – Едва ли. Щяхме да го срещнем в гората.

– Много е тихо нещо, а къщичката е съвсем наблизно.

Джейк можеше и да не споменава за това – в гърлото на шерифа бе заседнала такава голяма буца, че трябваше да я преглъща на три пъти.

– Върни се на мястото си – заповяда той. – И дръж пръста си на спусъка.

Бяха се приближили вече до самата поляна и шерифът Соундърз надзърна иззад дървото с крайчето на плътното замижалото си око. Не видял нищо, той почака, сетне отново опита, като този път отвори очи. Опитът естествено излезе по-успешен.

Той видя следното: някакъв грамаден механичен човек стоеше с гръб към него и се

навеждаше над някакво вледеняващо душата разкривено устройство с неясно произхождение и още по-неясно предназначение. По такъв начин шерифът не успя да забележи треперещата фигура на Рендолф Пейн, който нежно прегръщаше един чепатест ствол през три дървета от него на северо-северозапад.

Шерифът Соундърз излезе напред и вдигна картечницата си. Роботът, който стоеше все така с широкия си метален гръб към него, произнесе на висок глас, като се обръщаше към неизвестно лице (или лица):

– Гледайте!

И в този миг, когато шерифът отвори уста, за да даде сигнал да открият огън, металните пръсти натиснаха копчето.

* * *

Точно описание на това, което се случи после, няма въпреки присъствието на седемдесет очевидци. При всички следващи дни, месеци и години нито един от тях не промълви нито дума за тези няколко секунди, изминали непосредствено след това, когато шерифът отвори уста да изкомандува: „Огън!“ Когато се опитваха да ги разпитват, те просто позеленяваха и клатушкайки се, се оттегляха.

Но има основание да се предполага, че в общи черти се е случило следното:

Шерифът Соундърз отворил устата си, Ел-76 натиснал копчето, „Дезинто“ задействувал и седемдесет и пет дървета, два сеновала, три крави и три четвърти от хълма Патешки клюн сякаш ги издуха вятърът.

После устата на шерифа Соундърз за неопределено време останала отворена, но не издала нито командата да се открие огън, нито какъвто и да било друг звук. А после...

А после засъскал разсипаният въздух, зачул се трясък и шум от множество тела, бягащи през храстите, и серия лилави мълнии се разлетели във всички посоки из гората. От участниците в засадата не останало и помен.

Около поляната се търкаляха огнестрелни оръжия от най-различни системи, включително и патентованата никелирана свръхскорострелна ръчна картечница на шерифа. Между оръжията бяха разпръснати петдесетина шапки, няколко неизпуснени пури и най-различни дреболии, изпуснати в суматохата. Но хората бяха изчезнали.

С изключение на Мършавия Джейк за никого от тези хора нищо не се чу през следващите три дена. Изключението се дължеше само на това, че когато той бягаше със скоростта на метеор, се натъкна на половин дузина служаци от завода в Питързбъроу, които също препускаха с

напълно прилична скорост, но в обратна посока.

Сем Тоб спря Мършавия Джейк, препречвайки пътя му с корема си. Щом задиша отново, Сем запитва:

– Къде живее Рендолф Пейн?

Изцъклените очи на Мършавия Джейк за миг се проясниха.

– Приятелю! – отвърна той. – В обратна посока.

И в същия миг като по чудо изчезна.

На Рендолф Пейн събитията подеждуваха малко по-иначе. Той абсолютно не помнеше какво се бе случило в промеждутъка от петте секунди, изтекли след натискането на копчето и изчезването на хълма Патешки клон. Помнеше само как гледа през храстите към поляната, скрит зад дървото, и след това вече как се люлее на най-горния клон. Същият импулс, който бе разпръснал хайката по хоризонтал, го беше накарал да литне по вертикала.

Що се отнася до това, как се бе изхитрил да преодолее стоте и петдесет фута между дънера на дървото и върха – покатери ли се, скочи ли, полетя ли – той не знаеше, пък и не искаше да знае.

Знаеше само едно: роботът, който се намираще временно в негово владение, бе унищожил чужда собственост. Мечтите за

възнаграждението се изпариха, заместиха ги кошмарни видения, в които фигурираха възмутени граждани, разярани тълпи от хора, искащи да го линчуват, граждански икове, арест по обвинение в убийство и тирадите на Миранда Пейн. Главно тирадите на Миранда Пейн.

Той пресипнало закрещя:

– Ей, роботе, строши тая дяволия, чуваш ли? И забрави, че се познаваме. Не ме познаваш, ясно ли е? И никому нито дума! Забрави, всичко забрави, чуваш ли?

Не мислеше, че заповедта му ще бъде изпълнена: просто чувствуваше нужда да излее яда си. Но той не знаеше, че роботът винаги изпълнява заповедите на човека, с изключение на случаите, когато изпълнението им представлява опасност за друг човек.

Затова Ел-76 се зае спокойно и методично да разрушава „Дезинто“. В момента, когато тъпчеше с краката си последния кубически дюйм от машината, на поляната се появи Сем Тоб с командата си, а Рендолф Пейн, усетил, че са дошли истинските стопани на робота, скочи през глава от дървото и хукна колкото му държаха краката в неизвестна посока. Не остана да чака възнаграждението.

Инженерът-робототехник Остин Уайлд се извърна към Сем Тоб и попита:

– Успяхте ли нещо да узнаете от робота?

Тоб поклати глава и изрева басово.

– Нищо. Нито дума. Забравил е всичко случило се, след като е излязъл от завода. Изглежда му е било заповядано да забрави – иначе щеше поне нещичко да помни. С каква купчина вехтории се е занимавал?

– Да, именно купчина вехтории. Но това, което той е унищожил, беше безспорно „Дезинто“. Само да ми падне този човек, дето му е заповядал да направи това. Бих го мъчил до смърт. Ето погледнете.

Те стояха на склона на бившия хълм Патешки клюн, по-точно на онова място, където склонът внезапно свършваше, тъй като върхът на хълма беше просто срязан. Уайлд прокара ръка по абсолютно равната повърхност.

– Какъв „Дезинто“, а? – каза той. – Обръснал е хълма до основи.

– Защо ли го е построил?

Уайлд вдигна рамене.

– Не знам. Някакъв местен фактор е подействувал така на позитронния му мозък,

че е построил „Дезинто“ от отпадъци. Изгледите да успеем някога да разберем какъв е бил този фактор са нищожно малки, тъй като роботът всичко е забравил. Никога няма да имаме втори такъв „Дезинто“.

– Не е важно. Главното е, че намерихме робота.

– Де да беше така – с горчивина възрази инженерът. – Работили ли сте някога с „Дезинто“ на Луната? Те плюскат енергия като електрически свини и почват да работят чак след като напрежението стигне милион волта. А този „Дезинто“ е работел на съвсем друг принцип. Разгледах парчетата под микроскоп и знаете ли от какъв единствен източник се е захранвал с енергия?

– От какъв?

– Ето, само от това! И ние никога не ще узнаем как роботът го е постигнал.

И Остин Уайлд посочи източника на захранване, който бе дал възможност на „Дезинто“ за половин секунда да смете хълма – две батерийки от джобно фенерче.

Нарушителят

Научно-фантастичен разказ

Робърт Шекли

Отправих се към космодрума няколко часа след като бе пристигнал кораб от Земята. На борда му имаше сонди с диамантени корони – бях ги поръчал още преди година. Бързах да прибера сондите, докато някой не ги е задигнал. Съвсем не искам да кажа, че можеха да ги откраднат: тук, на Марс, всички сме джентълмени и учени. Но толкова трудно се доставя всяка дреболия, че първият, който предявеше претенциите си, имаше право да я задигне – традиционен начин, по който джентълмените-учени се снабдяваха с необходимите им съоръжения.

Току-що бях натоварил сондите, когато пристигна Карсън от Минната група, като размахваше извънредно срочен авариен ордер. За щастие нали съм съобразителен, бях взел от директора Бърк свръхсрочен ордер. Карсън прие с такава любезност поражението си, че му подарих три сонди.

Той се понесе със скутера си по червените пясъци на Марс, които така красиво излизат на цветни фотографии и така безбожно затлачват моторите.

Отидох до земния кораб: космолетите никак не ме интересуваха, просто исках да

видя няма ли още нещо, което би ми свършило работа.

И тогава видях нарушителя.

Той стоеше край космолета и гледаше червения пясък, обгорените шахти за кацане, петте здания на марсовия космодрум; очите му бяха огромни, като чинийки. На лицето му сякаш бе изписано: „Марс! Да, бива си го!“

Мислено изохках. Този ден имах толкова много работа, че и за месец едва ли щях да я свърша. А пътниците без билет влизаха в моята компетенция. Веднъж в пристъп на несвойствено за него фантазиране директорът Бърк ми каза: „Тали, ти умееш да общуваш с хората. Разбираш ги. Те те обичат. Затова те назначавам за началник на Службата по безопасност на Марс.“

Това означаваше, че към мен се придаваха и нарушителите.

В дадения случай нарушителят изглеждаше около двайсетгодишен. На ръст беше по-висок от шест фута, а мършавото му тяло тежеше най-много сто фута. От суровия марсиански климат носът му бе успял да стане яркочервен. За ръста си нарушителят имаше несъразмерно големи ръце и крака.

Той с мъка дишаше разреждения марсиански въздух, отворил широко уста, като риба, изхвърлена на суша. Респиратор естествено нямаше. Пътниците без билет никога нямат респиратори.

Приблжих се до него и попитах:

– Е, как е, харесва ли ти тук?

– Госпо-ди-и! – каза той.

– Потресаващо усещане, нали? – запитах аз. – Да стоиш наяве на истинска, същинска чужда планета.

– Не ще и дума! – произнесе, задъхвайки се пътникът без билет.

От недостига на кислород целият бе посинял – целият, освен върха на носа му. Реших за наказание да го оставя още малко да се помъчи.

– Значи, тайно си се вмъкнал в този товарен кораб – казах аз. – Поразходил се без билет до изумителния, чаровен, екзотичен Марс.

– Е, без билет не е съвсем точно – промърмори той, като трескаво се мъчеше да вкара въздух в дробовете си. – Аз един вид... един вид...

– Един вид си дал подкуп на капитана – довърших вместо него.

Той вече едва се държеше на дългите си, мършави крака. Извадих запасен респиратор и му го набучих на носа.

– Да вървим – казах аз. – Ще ти дам нещо да похапнеш. После ще имаме сериозен разговор.

По пътя до общата каюта го придържах за ръка: той така блещеше очи на всичко наоколо, че неминуемо би се спънал в нещо и би счупил това „нещо“. В общата каюта увеличих въздушното налягане и стоплих за нарушителя свинско с фасул.

Той лакомо изгълта яденето, облегна се в креслото и се ухили до уши.

– Казвам се Джони. Джони Франклин – рече той. – Марс! Просто не мога да повярвам, че съм тук.

Така говорят всички пътници без билет – по-точно ония, които оживяват след полета. Годишно около десетина души опитват, но само един или двама успяват да оживеят. Те са невероятни идиоти. Въпреки проверките на службата по безопасност нарушителите по някакъв начин се промъкват на борда на товарните кораби.

Корабите стартират с ускорение от порядъка на двадесет „ж“ и ако нарушителят няма специални защитни средства, се сплесква като палачинка. А ако по някакво чудо все пак оцелее, ще го довърши радиацията или пък ще се задуши в трюма, където няма вентилация, ако не успее да се добере до каютата на пилота.

Тук имаме специални гробища само за пътниците без билет. Все пак от време на време някой се изхитря да оживее и стъпва на Марс с големи надежди и с грейнали като звезди очи.

И на мен се пада задачата да ги разочаровам.

– Защо дойде на Марс? – запитах аз.

– Ще ви обясня – каза Франклин. – На Земята човек е длъжен да постъпва като всички други. Трябва да мисли като всички и да действа като всички, иначе ще попадне зад решетките.

Кимнах.

– Най-сетне, за първи път в историята на човечеството, на Земята всичко е спокойно. Мир в целия свят, единно всемирно правителство, световно процъфтяване. Властите се стремят да запазят всичко както си е. Дори ми се струва, че прекаляват, като подтискат най-безобидния индивидуализъм. Но кой съм аз, та да съдя? Вероятно след стотина години или приблизително толкова ще стане по-леко, но за нарушителите, които живеят в наши дни, това е твърде дълъг срок.

– Значи, почувствуваха си нужда от нови хоризонти? – казах аз.

– Да, сър – отвърна Франклин. – Не бих искал да ме сметнете за празен дърдорко, сър, но мечтаех да стана откривател.

Трудностите не ме плашат. Ще работя! Ще видите, само ми позволете да остана, моля ви, сър! Ще работя неуморно...

– А какво ще работиш? – запитах аз.

– А? – За миг той се обърка, после отвърна: – Каквото и да е.

– Но какво умееш да вършиш? На нас, разбира се, много би ни свършил работа химик, специалист по неорганична химия. Да не би случайно в тая област да се проявяват твоите таланти?

– Не, сър – промълви нарушителят.

Разговорът не ми доставяше никакво удоволствие, но важното беше да внуша на пътника без билет неумолимата, горчива истина.

– Така, значи, твоята специалност не е химията – разсъждавах гласно аз. – При нас би се намерило местенце и за първокласен геолог. В най-лошия случай и на статистик.

– Боя се, че аз не...

– Я ми кажи, Франклин, случайно да не си професор?

– Не, сър.

– А доктор? Или магистър? Е, поне имаш ли някаква диплома?

– Не, сър – отвърна потиснат Франклин. – Аз и гимназия не съм завършил.

– Че в такъв случай какво си смятал да правиш тук? – запитах аз.

– Виждате ли, сър – каза Франклин, – четох, че строителството е разхвърляно по целия Марс. Мислех, може да съм полезен като куриер. Разбирам и от дърводелство, мога да бъда и водопроводчик, и... Навярно все ще се намери тук някаква работа и за мен.

Налях на Франклин втора чашка кафе и той ме погледна с огромни, умоляващи очи. Обикновено в този стадий на разговора нарушителите винаги гледат с такива очи. Те смятат, че Марс прилича на Аляска от 1870 година или на Антарктика от 2000-та година – героичен подстъп за смели, решителни хора. Всъщност Марс съвсем не е подстъп. Той е задънена улица.

– Франклин – казах, – знаеш ли, че Строителството на Марс зависи от доставките от Земята? Знаеш ли, че то не си плаща разносните и може би никога няма да ги изплати? Знаеш ли, че издръжката на един човек струва на Строителството петдесет хиляди долара годишно. Смяташ ли, че си достоен за годишна заплата от петдесет хиляди долара?

– Аз много не ям – възрази Франклин. – А като посвикна, аз...

– Освен това – прекъснах го, – знаеш ли, че на Марс няма човек, който да не е поне доктор на науките?

– Това не знаех – прошепна Франклин.

* * *

Нарушителите никога не го знаят.

Аз съм длъжен да им го обяснявам.

И така, разказах на Франклин, че всички дърводелски, шлосерски, водопроводни работи, задълженията на куриери и готвачи, а така също почистването, поправките и ремонтите извършват самите учени през свободното си време. Може би не съвсем добре, но го вършат.

Работата е там, че на Марс липсва неквалифицирана работна сила. Ние чисто и просто не можем да си го позволим.

Очаквах, че Франклин ще се облее в сълзи, но той успя да се овладее.

Огледа с мрачен поглед омърляната обстановка на съвсем малката обща каюта. Нали разбирате, в нея всичко беше марсианско.

– Да вървим – казах аз, като станах от мястото си. – Ще ти намеря легло. А утре ще уредя да те изпратим обратно на Земята. Не се огорчавай. Нали все пак видя Марс.

– Да, сър – нарушителят с мъка стана. – Само че, сър, аз в никакъв случай няма да се върна на Земята.

Не почнах да споря с него. Нарушителите обикновено все се перчат. Отде да знам този пък какво си е намислил?

Настаних Франклин, върнах се в лабораторията и няколко часа се занимавах

с работата, която трябваше да свърша на всяка цена. Легнах си капнал от умора.

На сутринта отидох да събудя Франклин. Нямаше го в леглото. За миг ми мина мисълта за саботаж.

Кой знае на какво е способен несполучливият откривател? Току виж, че извадил от реактора два-три закъснителя или запалил склад с гориво. Тичах разгневен из лагера, търсих нарушителя и най-сетне го открих в недовършената спектрографска лаборатория.

Тази лаборатория строяхме в извънработно време. Който имаше свободен някой и друг час, нареждаше тухли, изрязваше дъски за маса или завинтваше панти към касите на вратите. Никой не можеше да бъде освободен от работата си за толкова дълго време, че да строим както си му е редът.

За няколко часа Франклин бе успял да направи повече, отколкото всички ние за няколко месеца. Той наистина беше сръчен дърводелец и работеше така, като че ли всички фурии го гонеха по петите.

– Франклин – повиках го аз.

– Ето ме, сър. – Той веднага дойде при мен. – Исках да свърша нещо, за да не ям даром хляба ви, мистър Тали. Оставете ме още някой и друг час и ще поставя покрива. А

пък ако не ви трябват ей ония там тръби, може утре и вода да прекарам.

Франклин наистина беше славен момък. Точно от такива хора имахме нужда на Марс. Справедливостта изискваше, пък и приличието, да го потупам по рамото и да му кажа: „Момко, образованието още не е всичко. Можеш да останеш. Ти си тъкмо за нас.“

На мен наистина ми се искаше да произнеса тези думи, но нямах право.

На Марс не поощряват авантюрите.

Нарушителите не преуспяват тук.

Ние, учените, все някак си ще се справим с работата на дърводелците и водопроводчиците. Просто не сме в състояние да допуснем дублиране на професии.

– Франклин – казах аз, – моля ти се, престани да усложняваш задачата ми. Аз съм човек с меко сърце. Мен ме убеди. Но аз съм длъжен да спазвам нарежданията. Трябва да се върнеш на Земята.

– Не мога да се върна на Земята – едва чуто отвърна Франклин.

– Какво има?

– Ако се върна, ще ме поставят зад решетките.

– Е, хайде, разправай всичко от начало – изпъсках аз. – Само, моля ти се, по-накратко.

– Слушам, сър. Както вече ви казах, сър – почна Франклин, – на Земята трябва да постъпваш като другите и да мислиш като другите. За известно време всичко вървеше добре. Но после аз открих Истината.

– Какво, какво?

– Открих Истината – гордо повтори Франклин. – Натъкнах се случайно на нея, но въобще тя е много проста. Толкова проста, че обучих и сестричката си, а щом тя можа да я научи, значи, и всеки може. Тогава опитах да обуча всеки на Истината.

– Продължавай – казах аз.

– Е, и всички ужасно се разгневиха. Казаха, че съм се побъркал, че трябва да си държа езика зад зъбите. Но аз не можех да мълча, мистър Тали, нали това е Истината. Така че когато дойдоха за мен, аз се отправих на Марс.

Виж ти, помислих си аз, чудесно. Само това ни липсваше на Марс. Старомоден фанатик да четете проповеди на закостенелите учени. А ако пък изпратя момъка обратно на Земята, в затвора, цял живот ще ме гризе съвестта.

– Но това не е всичко – заяви Франклин.

– Искаш да кажеш, че тази сърцераздирателна история има продължение?

– Да, сър.

– Говори тогава – насърчих го аз с въздишка.

– Те се опълчиха и срещу сестричката ми – каза Франклин. – Нали разбирате, когато ѝ открих Истината, тя поиска като мен да обучава другите. Нали това е Истината. И сега е принудена да се крие, докато... докато...

Той подсмръкна и с жалък вид преглътна сълзите си.

– Мислех, като видите, че мога да бъда полезен на Марс, тогава и сестричката ми би могла при мен...

– Стига! – не издържах аз.

– Да, сър.

– Повече нищо не желая да слушам. И без това достатъчно се наслушах.

– А вие не бихте ли искали да ви открия Истината? – разпалено предложи Франклин. – Мога да ви обясня...

– Нито дума повече – креснах аз.

– Да, сър.

– Франклин, нищо не мога да сторя за теб. Абсолютно нищо.. Ти нямаш научно звание. А аз нямам право да ти разреша да останеш, но ще направя единственото, което е в моя власт. Ще поговоря с директора.

– Чудесно! Много ви благодаря, мистър Тали. А вие нали ще му обясните, че още съм изтощен от пътя? Щом укрепна, ще ви докажа...

– Разбира се, разбира се – казах аз и побързах да си отида.

* * *

Директорът впери поглед в мен, като че виждаше двойника ми от антимира.

– Но, Тали – каза той, – нали ти са известни правилата.

– Разбира се – измънках аз. – Но той действително би могъл да ни бъде полезен. И ми е ужасно неприятно да го пращам право в ръцете на полицията.

– Издръжката на един човек на Марс струва годишно петдесет хиляди долара – каза директорът. – Смяташ ли, че той заслужава да се изразходват...

– Знам, знам – прекъснах го аз. – Но случаят е толкова трогателен, и той така се старее, и ние бихме могли...

– Всички нарушители са трогателни – забеляза директорът.

– Ясно. В края на краищата те са непълноценни създания, не като нас, учените. Нека си върви, откъдето е дошъл.

– Тали – спокойно каза директорът, – виждам, че този въпрос изостря отношенията ни. Затова предоставям на теб сам да го решиш. Знаеш, че годишно за всяко вакантно място в марсианското строителство се подават почти десет хиляди заявления. Ние отхвърляме по-добри специалисти от нас. Младежите години наред се учат в

университетите, за да заемат тук определена длъжност, а после ще излезе, че мястото е вече заето. Като имаш предвид всички тези обстоятелства, смяташ ли, откровено казано, че Франклин трябва да остане?

– Аз... аз... а-а, дявол да го вземе, не, щом така поставяте въпроса. – Още не ми бе минал ядът.

– А може ли иначе да се поставя?

– Разбира се, не.

– Винаги е печално, когато са много званите и малко избраните – замислено каза директорът. – На хората е нужен нов подстъп. Бих искал да дам Марс за масово заселване. Някога и това ще стане. Но чак тогава, когато се научим да използваме местните източници.

– Добре – казах аз. – Ще отида да уредя заминаването му.

Когато се върнах, Франклин работеше на покрива на спектрографската лаборатория. Щом ме погледна в лицето, разбра какъв е отговорът.

Качих се в джипа и потеглих към космодрума. Знаех какво ще каже на капитана, който бе допуснал Франклин да се качи на кораба му. Напоследък много зачестиха тия безобразия. Нека си сърба попарата – сега сам ще откара Франклин обратно на Земята.

Товарният кораб се намираше в стартовата шахта, само носът му стърчеше на фона на небето. Нашият ядрен физик Кралксън подготвяше кораба за отлитане.

– Къде е капитанът на това ръждясало корито? – запитах аз.

– Капитан няма – отвърна Кларксън. – Това е модел с автопилот и радиоуправление.

Почувствувах как нещо ме загриза под лъжичката.

– Няма капитан ли?

– Не.

– А екипаж?

– На кораба няма екипаж – каза Кларксън.

– Нали знаеш, Тали.

– В такъв случай на кораба не може да има и кислород? – досетих се аз.

– Разбира се, че няма!

– И радиационна защита?

– Безспорно!

– Няма и топлинна изолация?

— Има само колкото да не се разтопи корпусът.

– И сигурно стартира с максимално ускорение? Нещо към тридесет и пет „ж“?

– Разбира се – потвърди Кларксън. – За безпилотен кораб то е най-икономично. А теб какво те смущава?

Не му отговорих. Отидох мълчешком до джипа и като натиснах докрай ускорителя, се понесох към спектрографската лаборатория.

Невъзможно е човек да остане жив след такъв рейс. Той няма никакъв шанс да оживее. Никакъв – нито дори един на десет милиарда. Физически е невъзможно.

Когато наближих лабораторията, Франклин вече бе довършил покрива и работеше долу, като съединяваше тръбите. Беше през обедната почивка и няколко души от Минната група му помагаха.

– Франклин – казах аз.

– Какво има, сър?

Набрах колкото се може повече въздух в дробовете си.

– Франклин, ти с оня товарен кораб ли долетя?

– Не, сър – отвърна той. – Все опитвах да ви обясня, че никакъв капитан не съм мислил да подкупвам, но вие така и не...

– В такъв случай – казах аз съвсем бавно, – как попадна тук.

– Благодарение на Истината!

– Не можеш ли да ми обясниш?

Около секунда Франклин размишляваше.

– Просто ужасно съм изморен от пътя, мистър Тали – каза той – но, май, ще мога.

И той изчезна.

Стоях и тъпо примигвах. После един от минните инженери посочи нагоре. На

височина около триста фута се рееше Франклин.

След миг той стоеше пак до мен. Имаше такъв премръзнал вид, а върхът на носа му бе порозовял от студ.

Нещо като мигновено преместване в пространството. Нулево прелитане! Да, бива си го!

– Това ли е Истината? – запитах аз.

– Да, сър – каза Франклин. – Така е, когато гледаш по-иначе на света. Достатъчно е само да прозреш Истината, истински да я видиш – и всичко става възможно. Но на Земята го наричаха хал... халюцинация. Казаха да престана да хипнотизирам хората и...

– Можеш ли да ни научиш?

– Много лесно – отвърна Франклин. – Все пак ще е необходимо известно време.

– Нищо. Надявам се, все ще успеем да намерим свободно време. Да, предполагам, че ще можем. Дори съм сигурен. Нали времето, използвано за Истината, няма да е загубено на вятъра.

Не се знае колко още щях да дрънкам такива глупости, но Франклин буйно се намеси:

– Мистър Тали, означава ли това, че мога да остана?

– Можеш да останеш, Франклин. Дори нещо повече, ако се опиташ да ни напуснеш, ще те застрелям.

– О, благодаря ви, сър! А по отношение на сестричката ми? Може ли и тя да дойде?

– Да-да, безспорно – зарадвах се аз. – Нека сестричката ти дойде. Когато иска...

Чух изплашените викове на миньорите и бавно се обърнах. Косите ми настръхнаха.

Пред мен стоеше девойка – висока, слабичка девойка с огромни като чинийки очища. Тя се озърташе като лунатик и мърмореше:

– Марс! Госпо-ди-и?

После ме забеляза и пламна.

– Извинете, сър – каза тя. – Аз... аз подслуствах.

Курсантът Плошкин

Научно-фантастичен разказ

И. Варшавски

Капитан Чигин погледна старинния морски хронометър, който висеше на стената до електронния часовник. Май че е време!

Той отиде до вратата и превъртя два пъти ключа. Така е по-спокойно. После извади от лявото чекмедже на масата спиртник, две сребърни чайничета и две кутии, украсени с изображения на дракони.

Разбира се, да се пали огън в космолета е нарушение на правилата, но чаят си е чай и един истински ценител никога не ще използва за приготвянето му някакви си идиотски котлончета с бавни неутрони. Какво пък, капитан Чигин може да си позволи тази волност. Петдесетте години служба в космоса все дават някакви права. Космическият устав е прекрасно нещо, на космолета трябва да има желязна дисциплина, иначе това няма да е кораб, а кръчма, но не бива да се подхожда с една и съща мярка към неопитния курсант и стария космически вълк Чигин. Най-напред изслужете толкова години, колкото капитан Чигин, а после ще ви дадат и специални права. Тъй де.

За приготвянето на чая също се иска умение. Това не е помията, с която те гощават в космодрумите, а питие от най-висша класа, еликсир на бодростта.

Отначало трябва да се изплакне чайникът и да се постави на огъня. Когато от чучурчето започне да излиза пара, изсипете първата порция чай и поставете чайника на радиатора. Нека постои там десетина минути. В това време сложете да заври вода във втория чайник. Само не забравяйте да сложите в студената вода няколко зелени листенца. Какво, никога не сте чували? Така е, братчета, когато не знаете какво е истински чай. Именно зелени листенца. Точно те придават особения вкус. Опитайте и после нищо друго не ще искате да пиете. Сега излейте врялата вода в първия чайник и пак на огъня. Само следете да не заври, иначе всичко пропада. Отлично! Можете да свалите чайника от огъня и да го покриете. След пет минути чаят е готов. Трябва да се пие в мънички порцеланови чашки. Захар? Че кой пие истински чай със захар? В краен случай съвсем мъничко сол.

Капитанът вдъхна вълшебния аромат, отпи малко и бавно преглътна, като блажено замижа. Но в този момент някой предпазливо почука на вратата. Капитанът се намръщи, пъкна спиртника обратно в чекмеджето, отиде до вратата и отключи.

– Мога ли да вляза, шефе? – На вратата стоеше старшият помощник.

Чигин се ухили доволно. Обръщението „шефе“, както и званието „капитане“ беше заимствувал от старинните книги. Едва ли ще намерите друг космонавт, към когото да се обръщат по този начин! „Капитане“ е за почуждите. На най-близките помощници се разрешава известна фамилиарност. „Шефе“... нали не звучи лошо!

– Влезте. Ще пийнете ли чашка чай?

Старшият помощник въздъхна. Той не можеше да понася любимото питие на капитана, но ако откажеше, щеше да обиди смъртно стареца.

– Благодаря, с удоволствие.

Чигин извади от шкафчето втора чашка.

– Какви новини?

– Радиограма от рейсовия кораб. Лети към нас с курсанти. Дванадесет човека.

– Кой курс?

– Всички първокурсници. Дванадесет козлета.

– Приемете ги от десния борд.

– Слушам.

– Друго?

– На рейсовия е докторът. Радира, че всичко е наред, лекарствата са получени.

– Така.

Капитанът се замисли. Пак първи курс. Палета. При претоварването ще лежат като трупове, после при безтегловността ще си изповръщат и червата. Пробен рейс, тъй нареченото „привикване на кадрите с космоса“. Капитанът не можеше да понася този израз! Чудо голямо, старт от постоянна орбита, няколко обиколки около Марс по удължена елипса и връщане на орбитата. Де да можеше да им покаже истинско излитане и после кацане на Венера, та да видят те „привикване с космоса“. Половината веднага бяха подали заявление за напускане на школата. Но какво да се прави, когато планетолетът „Алдебаран“ е вече отдавна зачислен към клас 4-Е без право да каца на планетата. Година – две ще го използват за учебна база, а после...

– Благодаря, шефе, чаят ви е наистина великолепен.

– Почакайте.

Старшият помощник пак седна.

– Ето какво – капитанът разкопча яката на куртката си, – заемете се лично с курсантите. Главното е веднага да се включат в работа.

Нищо не разлага така младежта, както безделието. Никакви отстъпки за всякакви там неразположения и прочее. Желязната дисциплина и трудът лекуват всякакви заболявания.

– Ще ги разпределяме ли на дежурства?

– Непременно. По четирима души. От всяка смяна двама за боцмана. И да не се церемони много с тях.

– А останалите?

– В щурманската кабина и в машинното. Поред всяко денонощие. През втората половина на рейса ще ги сменят без почивни дни.

– Всичко това са глупости – каза старшият помощник, – все едно че са на курорт.

– А вие се погрижете да не бъде курорт, накарайте ги да се поизпотят.

– Автоматика, шефе, няма кой знае каква работа, други са вече времената.

– Така си е – съгласи се капитанът. – А попитайте тия хлапаци какво ги е довело в школата и непременно ще задрънкат за романтиката на космоса, а каква ти романтика сега? Виж по-рано...

– По наше време – кимна старшият помощник.

Капитанът удари с ръката масата.

– Аз не за това! Например моят працядо е бил капитан на параход.

– На какво?

– На параход. Плавал е по моретата.

– Защо? – лицето на помощника изразяваше пълно недоумение.

– Ами превозвали са различни товари.

– Странно. Как е могло да хрумне някому да мъкнат товари по море сред тия нефтени кули?

Капитанът вдигна рамене.

– Навярно тогава са били по-малко.

– Все едно, анахронизъм.

– Романтика – замислено каза капитанът.

– Тогава хората са били други.

– Хм, плавал по море! – промърмори помощникът. – Каквото и да казвате – анахронизъм!

Капитанът се намръщи.

– Вие нищо не разбирате. Това не е като да командваш космолет. Искало се е още нещо. Храброст, умение. Ами платноходните кораби? Какви хора е имало тогава? „Опъни десен бом-брам-брас!“ Как ви се харесва, а ?!

– А какво означава?

– Някаква си команда – неуверено каза капитанът.

– Не ги разбирам аз и туйто!

– И аз сега много неща не разбирам. Преди всичко знаех, а сега, извинявайте, не разбирам. По-миналата година ме пратиha два месеца на курсове да изучавам новите

звездолети. Лекции четеше един такъв клепоух. Изслушах аз първата лекция и питам: „И как все пак летят?“ – „Ето – казва – формулата“. А аз му казвам: „На формули, млади човече, не съм свикнал да летя. На всичко – казвам – съм летял: и на йонолети, и на анихилационни, а, виж, на формули не ми се е случвало“.

– Че той не лети – ухили се помощникът, – пространството се свива.

Шията на капитана стана малиненочервена – признак, че ще има буря.

– Глупости! – каза той, като стана от креслото. – Пространството е мит, пустота. Все едно да изядеш дупката от геврека, а геврека да оставиш. Не, дайте ми вие такъв кораб, дето да има всичко – и старт, и кацане, а от формули ме избавете, покорно благодаря!

– Разрешете да си отида – благоразумно каза помощникът.

– Вървете, а аз ще си почина малко.

Капитанът изплакна двете чайничета, прибра кутийките с чая и като погледна хронометъра, дръпна завесата на койката.

* * *

„По дяволите!“ – капитанът вдигна глава от възглавницата, като се мъчеше да разбере откъде иде шумът.

Изведнъж се сети и скочи от койката.

„Курсантския кубрик! Добре, гълъбчета, сега ще получите космическо кръщение!“

Капитанът слезе в курсантското помещение и застина на вратата.

Пиршеството беше в разгара си. Целият запас от продоволствия, дадени от жалостивите мамички на бедните дечица за дългия космичен рейс, се унищожаваше с непостижима скорост. Утре тия дечица ще лежат по койките, ще се държат за коремчетата и нито един не ще отиде на дежурство. А сега – със зачервени, възбудени лица, с уста, изпоцапани със сладко, реват под акомпанимента на електронна хармоника оная идиотска песен за храбрите момчета в космоса, която така ненавиждаше капитан Чигин.

Гневът му бавно зрееше като плод под лъчите на есенното слънце. Това беше вече прекалено дори и за един командир на учебен космолет.

– Престани!!!

Шумът мигновено стихна.

– Братлета, пуякът! – произнесе нечий глас.

Капитанът стисна юмруци. Пак този прякор, проклет да е! Откъде само го узнават?!

– Старшината при мен!

Напред излезе слабичко момче.

– Ти ли си старшината?

– Аз.

Капитанът се намръщи.

– Виж какво, гълъбче – с престорена любезност каза капитанът, – първо, когато в кубрика влиза капитанът, ти си длъжен да дадеш команда „Мирно!“, разбра ли?

– Разбрах.

– Хайде, давай.

– Мирно! – изписка момчето.

Капитанът се намръщи.

– Не така, по-високо!

– Мирно!!

– Не така.

– Мирно!!!

Чигин изгледа изпълналите се като струни курсанти.

– Свободно.

– Свободно! – с неочакван бас изрева старшината.

Някой прихна да се смее.

– Това, първо – повтори капитанът. – Второ, на койките в кубрика не се седи, затова има пейки. Трето, всичките продукти да се предадат в кухнята. Тук няма бавачки, няма кой да ви прави клизми.

Капитанът можеше да се закълне, че ясно чу как някой зад гърба му произнесе „дръвник“. Той рязко се извърна, но на

вратата нямаше никой. Очевидно беше му се счуло.

– Хармониката предайте на старпома.

Тих ропот се разнесе из кубрика.

– Извинете, капитане – плахо рече старшината, – не може ли...

– Не може! – прекъсна го Чигин. – Не се разрешава. Когато се върнете на Земята, ще си получите хармониката, а тук ще работите. Разбрахме ли се?

– Разбрахме – произнесе нечий глас. – Всичко разбрахме!

Капитанът огледа помръкналите лица на момчетата и се запъти към вратата.

– Мирно! – викна старшината.

– Свободно!

Ето, винаги е така. Малко повече твърдост в самото начало и тия палета ще омекнат като памук. Не напразно са поверили учебния кораб на стария Чигин. Тук преди всичко е нужна опитна ръка.

Хваналият се за перилата капитан погледна през рамото си. Курсантите нареждаха продуктите в куфар, и същия момент, когато десният крак на господаря на „Алдебаран“ стъпи на първото стъпало на трапа, върху главата му се стовари съкрушителен удар. Тичащата надолу по стълбите фигурка понечи да се провере между

краката на капитана, но веднага бе хваната за врата.

– Кой си ти? Името ти?! – изрева Чигин.

– Курсант Плошкин. – Сиви очи с черни извити мигли насмешливо гледаха капитана.

Честна дума, този глас Чигин вече бе чувал някъде. Аха! „Братлета, пуякът!“ Така значи!

– Плошкин ли казваш?!

– Плошкин.

О, благословени времена на ветроходната флота! Десет удара с камшик биха били тъкмо на място. Не, десет удара с камшик и денонощие в карцера. Ето какво е нужно!

– Значи, Плошкин? – мощната длан на капитана вдигна за яката хилавото телце.

– Плошкин.

– Виж какво, Плошкин, ще потърсиш боцмана и ще му кажеш, че капитанът ти е дал пет наряда извън редовните.

– Това ли е всичко?

– Това като начало – наставнически каза капитанът, като го пусна на пода. – Само за начало. И въобще, Плошкин, ще има да получаваш много-много наряди. А сега върви!

Получил на прощаване бащинско пошляпване по тила, Плошкин се шмугна в кубрика.

„Ама че ден!“ – капитанът изтри потната си шия и се запъти надолу към машинното отделение.

Тримата механици правеха някакви магии около генератора на гравитационното поле. По изражението на лицата им Чигин разбра, че и тук не го очаква нищо хубаво. Той се спря и започна да наблюдава мълчаливо как проверяваха изолацията.

– Бобините са се износили – каза старшият механик, като забеляза капитана. – Ще се наложи да ги сменяваме в състояние на безтегловност.

– Четири часа - каза Чигин, – четири часа безтегловност по програма, ще успеете да ги смените.

– Няма да успеем – каза вторият, – никак няма да успеем, има работа за два дена.

Капитанът тъкмо искаше да отвори уста, да напомни, че за двадесет денонощия принудително безделие на постоянната орбита все можеха да ги сменят, но след като размисли, махна с ръка и се запъти към асансьора. Той знаеше, че е безполезно да спори с механиците. Те винаги намираха някакво оправдание.

– Асансьорът не работи – каза старшият.

– Защо?

– Нали знаете – сви рамене той, – че на втория спомагателен реактор изтече срокът на инспекторския преглед.

– А защо не повикахте инспектора?

– Викахме го, но той каза, че за такава вехтория не си струва да си хаби времето. „Вас – казва – отдавна трябваше да ви бракуват.“

– Да ни бракуват! – възмутено се разфуча капитанът. – Не е той, който ще решава кого да бракуват. Когато се върнем, ще отида в Главната инспекция.

– След месец изтича срокът на документите за моторите – добави старшият. – Без основен ремонт този път няма да се размине. Миналата година...

– Стига, по-добре от вас знам какво е нужно.

Капитанът вече беше горе, когато дочу гласа на старшия механик:

– Съвсем се е разкиснал нашият пуяк.

– Време е и него да бракуват – забеляза вторият.

Това вече беше последната капка, чашата на търпението преля.

Уви, доблестният потомък на капитана на парахода „Жулан“ в официалните документи се наричаше завеждащ самоходната учебна космична база, целият щат на която, освен него самия, се състоеше от един помощник,

лекар, трима мотористи, самоволно издигнати в ранг механици, и един работник, наричан ту боцман, ту готвач, в зависимост от това, дали чистеше в момента помещението, или отваряше консервните кутии.

Върху този двулик Янус се стовари цялата мощ на капитанския гняв.

– Кръчма! – закрещя Чигин, като тупна с крак. – Истинска кръчма! Перилата не са лъскани от миналия рейс! В курсантския кубрик кочина! Незабавно да се вземе наряд от курсанти и след два часа всичко да блести като на параход! Ясно ли е?

Смаяният готвач остави на пода чувала с брашното и моментално се превърна в напет боцман.

– Слушам, да се вземе наряд курсанти!

Не, каквото и да казвате, капитан Чигин умееше да поддържа строга дисциплина.

– Вижте какво, гълъбче – добави той вече със спокоен тон, - накарайте ги да работят и нито един ден да не мързелуват. Между другото, там има един курсант Плошкин. Днес му хързулнах пет наряда, тъкмо ще стигнат за перилата.

– Водачът на рейсовия кораб пита, нямаме ли поръчения за Земята – каза старшият помощник. – Той смята вече да отлети.

– Нека тръгва. Впрочем... – капитанът се почеса по тила. – Задръжете го още един час.

– Защо?

– Така – неопределено измърмори Чигин, – може да ни потрябва. А сега помолете доктора да дойде при мен.

След няколко минути в каютата на капитана влезе лекарят. В ръката си държеше пачка с перфокарти.

– Викали сте ме?

– Да, гълъбче, как е при вас?

– Всичко е наред. Лекарствата са получени, санитарните картони са проверени.

Чигин хвърли неодобрителен поглед на перфокартите. Той малко вярваше на цялата тая машинна диагностика.

– Хм... Ето какво ще ви помоля: прегледайте ги сам. За да няма като миналия път: един го боли корем, друг има коклюш, на трети цирей под мишницата му пречи да работи. На мен пътници не ми трябват. Прегледайте ги и при най-малкото подозрение – обратно на Земята.

– Да, но...

– Точно така, прегледайте ги – сериозно каза Чигин. – Такова е нареждането ми.

– Добре. – Лекарят сви рамене и излезе.

Капитанът, пъшкайки, развърза обувките си. Да, дявол да го вземе! В края на

краищата можете колкото искате да тренирате тялото си, да калявате волята си но все пак някой вътре във вас с отвратителна прецизност държи сметка за всеки изживян ден и към седемдесетте току-виж ти напомнил колко години, часове и минути се числят в баланса ти. Така е, господо, и няма защо да се обиждате на стареца, ако за добро шляпне по врата някакъв сополанко или нахока немарливия боцман. Ред трябва да има на кораба, без ред това не е кораб, а детска градина, ето какво е кораб без дисциплина, ако искате да знаете. По-рано, по времето на ветроходната флота... Чигин протегна ръка, взе от лавицата оръфано томче и се пренесе в тайнствения свят на пристанища, съкровища, морски бури и абордажни боеве с пирати, в пленителния очарователен свят, по който копнееше уморената от сивото ежедневие на космоса душа на капитана.

В това време командирът на рейсовия кораб, след като изчака уговорения час, потегли обратно за Земята, като пожела на екипажа на „Алдебаран“ щастлив рейс.

* * *

Беше три часът и четиридесет и пет минути по земно време, когато старшият помощник върна капитан Чигин от царството

на фантастиката и приключенията към печалната действителност.

– След петнадесет минути отлитаме, шефе.

Капитанът въздъхна, затвори книгата и отиде в командната кабина.

След няколко минути на пулта светна зелена лампичка: машинното отделение съобщаваше, че моторите са готови за старт. Чигин пусна данните за полета в изчислителната машина и докато чакаше сигнала на кибернетичния щурман, че задачата е решена, взе микрофона.

– Космос – три, космос – три – Чигин удари с юмрук червената кутия, – космос – три! Фу, по дяволите! Колко пъти исках да ми дадат радист, та може ли с тая вехтория... Космос – три!!! – от гръмогласните викове на капитана лампичките на пулта замигаха. – Космос – три, аз съм „Алдебаран“, защо по дяволите не отговаряте?

На екрана внезапно се появи ухилената мутра на диспечера.

– Извинявайте, капитане, но радистът от трансоларния тъкмо ми разправяше интересен виц! Някакъв тип... – Изображението изчезна и по синкавата повърхност на екрана забягаха черни мълнии. Някъде наблизо един от новите звездолети свиваше в пространството.

– Космос – три! – капитанът махна безнадеждно с ръка. Трябваше да изчака, докато дяволското пространство почне пак да пропуска радиосигналите.

– ...Бива си го вица, нали?! – изображението на диспечера се озъби на екрана.

– Да... – неуверено каза Чигин.

– Какво има, капитане?

– Искам старт.

– Документите ви в ред ли са!

– В ред са.

– Тръгвайте! Само моля ви се, не ме окадявайте при старта. Миналия път опушихте цялата ми обшивка.

– Три „же“ – каза Чигин. – Според учебната програма претоварване три „же“. Тия от първи курс имат още жълто около устата.

– Хайде, карайте кротичко, а там след половин милиона километра дайте на вашите хлапаци, ако искате, и десет „же“. И на мен няма кой да ми чисти обшивката, нямам стажанти.

– Добре – каза Чигин, – вече получих задачата от кибернетичния щурман. Довиждане!

– Приятно пътуване!

Капитанът натисна стартовото копче и погледна часовника. Нямаше повече работа в командната кабина. Сега трябва да отиде и

да легне, докато „Алдебаран“ набере скорост. Тежкото тяло на капитана беше доста чувствително към претоварването – факт, който той старателно криеше от членовете на екипажа.

* * *

– Пуякът вътре ли е? – запитва докторът.

Старшият помощник сложи пръста си на устата:

– Вътре е, но по-добре не влизайте. Ще почне да ви пои със своята помия.

Докторът се намръщи. Само като си помисли за капитанския чай, почувствува, че му се повдига. И все пак... не, не бива да отлага. Той решително хвана дръжката на вратата.

– Случило ли се е нещо? – запитва старшият помощник.

– Да, на стареца му щукна в главата да устроим поголовен медицински преглед. Що ми трябваше да изпълнявам каприза му.

– Инфекция ли? – лицето на помощника придоби загрижен вид.

– По-лошо – махна с ръка докторът и отвори вратата на каютата. – Мога ли да вляза, шефе?

– Влезте. Искате ли чашка чай?

– Благодаря, идвам по работа.

Капитанът се навъси. Да се откажеш от чая, приготвен собственоръчно от капитан Чигин, това е вече...

– Слушам – сухо каза той.

– Работата е там... – докторът се запъна, че курсант Плошкин отказа да го прегледам.

„Аха, пак Плошкин!“ – В очите на капитана блесна хищен пламък.

– Защо отказа?

– Казва, че е... че е... момиче.

– Кой е момиче?

– Курсант Плошкин.

Няколко минути капитанът мълчаливо гледаше доктора, като се мъчеше да си представи курсант Плошкин в копринена рокля с роза в косите. В спомените му девойките бяха винаги такива. Не, трябва да има някаква грешка! Тая бръсната кратуна!

– Глупости – промърмори Чигин. – Не може да бъде. В школата не приемат момичета.

– Но тя не е курсант. Курсант Плошкин й е брат. Разболял се преди Отлитането и останал на Земята. А сестра му – Инеса Плошкина – е тук на кораба като курсант Плошкин, вместо брат си.

– Какво?!!! – досети се внезапно капитанът. Тези насмешливи сиви очи с черни извити мигли... – Курсант Плошкин в

общата каюта!! – изрева Чигин, като удари с всички сили по масата...

* * *

Какво да прави с Инеса Плошкин? Рейсовият кораб не може да долети дотук. Да я предаде на случайно срещнат космолет? По дяволите, по учебното трасе едва ли ще мине някой. А да се върнат назад – значи да провали рейса и да стане обект на вицове, които ще се разправят по всички космодруми: „А чухте ли какъв номер са изиграли на нашия пуяк?!“ Да я остави на кораба с курсантите? Невъзможно! Капитанът си помисли за своята внучка. За нищо на света не би искал да я види в курсантския кубрик. Нехранимайковци, истински нехранимайковци!

Капитанът се хвана за главата.

„Ама че положение!“

През откренатата врата на общата каюта се чуваха съдържани ридания.

Чигин изруга и скочи от креслото.

– Събери си нещата!

Риданията се усилиха.

– Събери си нещата, пренасяй се в моята каюта!

– А вие?

В широко отворените, още влажни от сълзи сиви очи имаше толкова доброта и

примирение със съдбата, че на капитана му стана неловко.

„Не е хубаво, не биваше да й крещя така, все пак е момиче.“

– Аз ще спя при старпома на дивана – промълви той, като гледаше в краката си, – а ти... а вие се настанете тук. Сега боцманът ще ви постели.

* * *

Инеса понасяше тежко безтегловността и капитан Чигин ругаеше механиците, които се протакаха безбожно дълго със сменяването на гравитационните бобини. Не се доверяваше на боцмана, сам разтребваше каютата на Инеса и я лекуваше със силен чай при пристъпите ѝ на повръщане.

Дори молбата ѝ „да не попарва в чая тия отвратителни зелени листа“ – нечувана дързост, която можеше да коства живота на друг смелчак – беше приета с добродушна усмивка.

– Знаете ли – каза Чигин веднъж на старшия помощник, – много мила девойка. Такава тиха и скромна. Разказа ми историята си. Баща ѝ и майка ѝ загинали при автомобилна катастрофа. Кръгло сираче. Живее с брат си.

– Скромна! – изсумтя старпомът. – Скромна, а какъв номер ни скрои!

Капитанът се намръщи.

– Вие нищо не разбирате. Момичето го влече романтиката. Покоряването на далечните планети. Та освен за космоса за какво друго може да мечтае сега младежта? А тя обича Стивънсън.

– Кого обича?

– Стивънсън.

– И той ли е курсант?

– Стивънсън е велик писател от древността, писал е морски повести.

– Анахронизъм – каза старпомът, – анахронизъм са вашите морски повести. По-добре кажете какво да правим с тая Плошкина. Безтегловността свърши, ще я включим ли в дежурствата?

– В дежурствата? – капитанът се почеса. – Не, защо? Че тя е пътничка.

* * *

Изминаха няколко дни и Инеса вече се чувствуваше на космолета като у дома си. На нейно разположение беше цялата капитанска библиотека и по пода на каютата се търкаляха сред прочетените книги хартийки от бонбоните, които тя поглъщаше с не по-малка страст от морските романи.

Докторът, който ненавиждаше досега шаха, часове наред играеше с пътничката, като изпитваше необяснимо удоволствие от всяка загубена партия.

Междувременно в романтичната душа на капитана бушуваше деветобална буря. Рейсът скоро щеше да свърши и мисълта, че „Аделбаран“ ще се лиши от очарователната пътничка, караше капитана да крои най-фантастични планове.

Най-сетне той взе решение.

Да, по дяволите, защо пък старият Чигин да не осинови тая славна девойка?! И без това няма родители, а „Аделбаран“ така се нуждае от радист. За някакви си два-три месеца тя ще свърши съкратените курсове, а капитан Чигин все ще успее да издействува да му отпуснат щат за радист, затова можете да бъдете напълно спокойни!

Но животът е много сложно нещо и човек никога не знае какви изненади му готви съдбата.

Един заблудил се в космичното пространство астероид пресече траекторията на „Алдебаран“. Трудно е да се каже сега защо старичката изчислителна машина три пъти прави изчисленията, докато даде командата на кибернетичния щурман. Важното е, че когато командата беше дадена, астероидът се намираще застрашително близо. Катастрофата беше предотвратена чрез включване на маневрения двигател на десния борд на пълна мощ.

Това се случи малко преди обед.

После всичко се разви по вечните и неотменими закони на механиката. Десетте технически единици маса на капитанското тяло, устремени със заложената в тях инерция, се сгромолясаха върху крехкото тяло на пътничката.

Преди още някой да проумее какво бе станало, моторът вече беше изключен и единствен свидетел на случилото се беше проснатата на пода фигурка.

– Доктора! – изрева капитанът, като грабна на ръце Инеса. – Доктора!

Гръмогласният капитански рев още не бе стихнал, когато на вратата се появи лекарят.

– Жива! – каза той, като стискаше тъничката китка със сини жилчици. – Изглежда, няма нищо страшно. Донесете ми от каютата аптекката. Капитанът хукна да изпълнява нареждането на своя подчинен.

– А сега – каза докторът, като отвори сандъчето с лекарствата, – моля всички да излезете.

Какво ли не бе преживял капитан Чигин през дългия си и труден живот, но тези десет минути, докато чакаше, му се сториха най-тежките през всичките седемдесет години.

– Е?!

Видът на доктора не предвещаваше нищо добро. Разкопчана яка, разрешена коса, по челото едри капки пот.

– Говорете, какво й е?

– Капитане! – докторът изпи наведнъж половин шише вода. – Капитане, тя не е момиче.

– Какво?! – още малко и очите на капитана сякаш щяха да изскочат от определеното им от природата място, да се спуснат напред, за да изпепелят всичко по пътя си.

– Натъртване на гръбнака, трябваше да слагам компреси. Тя е най-обикновено момче, хлапакът му с хлапак. Всичко ми призна. Хванал се на бас с курсантите, че ще прекара целия рейс в капитанската каюта, без нищо да работи. И сестра няма, и никакво сираче не е, баща му е някаква важна клечка в Управлението! Ех, капитане, как ни изигра синковецът му!

Всеки, който би видял в тоя момент капитан Чигин, би разбрал откъде се е взел точният прякор „Пуяк“. За няколко минути бузите на капитана промениха всички цветове на спектъра: от червено до виолетово и когато най-сетне той отвори уста... Впрочем, не си струва да повтаряме всичко, което произнесе капитан Чигин, когато отвори уста. Нали времената на ветроходната флота отдавна са минали.

Само тридесет минути

Научно-фантастичен разказ

В. Фирсов

Слънцето, току-що надзърнало през илюминатора, изведнъж се отмести и заплува встрани, а на мястото му заблестяха ослепителните точки на звездите, напомнящи главички на сребърни карфици, забодени в черно кадифе. Някъде отзад приглушено изрева моторът. Андрей усети как тялото му, свикнало с безтегловността, все по-силно се запритиска към креслото. Той неволно се сви. Все пак това беше първото кацане в живота му. Сети се, че спътниците му сигурно също се вълнуват. От тази мисъл му стана по-леко. Казват, че вълнението преди кацане никога не минавало.

Някъде долу под тях беше Базата – главният лунен космодром, разположен на края на Централния залив. Със скорост два километра в секунда – не, може би вече по-малко – лунолетът „Рубин“ падаше към нея, забавяйки постепенно падането си с ударите на мотора.

Андрей с учудване забеляза, че претоварването съвсем не беше толкова голямо. Въпреки това той въздъхна с облекчение, когато ракетата най-сетне меко се олюля на амортизаторите и замря.

Веднага стихна и глухият шум на мотора, който през последните минути непрекъснато се увеличаваше. В каютата стана тихо.

Вратата на командната кабина се отвори и веселият капитан Юмашев помахаше с ръка на пътниците.

– Пристигнахме!

Андрей се измъкна от креслото – амортизатор и погледна през илюминатора. Я виж каква била тя, Луната!

Юмашев пак провря рогатия си шлем през ниската врата.

– Сега ще почнем да разтоварваме, Николай Петрович – обърна се той към Кравцов, – помогнете на щурмана да изнесе апаратурата. А за камиона, няма как, ще трябва да пратим новака... полага му се като на първооткривател.

В каютата избухна дружен смях. Андрей действително беше за първи път на Луната за разлика от останалите. Вярно, че Кравцов бе прекарал на Луната само една седмица – третата лунна експедиция се върна преждевременно, тъй като един от геолозите си счупи крака – но се смяташе едва ли не за стар жител на Луната.

Андрей се обърна с гръб към капитана. Капитанът сръчно нагласи кислородните балони и затвори шлема му. Гласовете веднага изчезнаха – скафандърът почти не пропускаше звуковете. Андрей натисна копчето на коланния пулт.

– Как е въздухът? – чу той гласа на капитана.

– Нормално.

– Връзката?

– Нормално.

– Отоплението?

– Нормално.

– Тогава на добър час. Вие знаете програмите на роботите в Базата. Докарайте „писията“ точно пред товарния люк.

Андрей влезе в шлюзовата камера. Беше му малко обидно. „Някак много обикновено излиза всичко – мислеше си той. – Та това е Луната, царицата на нашите мечти. А те – докарай камиона... Ще се върнеш в къщи, ще кажеш, че си бил на Луната и виж, че ти възразили: я остави Луната – д а беше дошъл с нас в Кимри, там е интересно.“

– Андрей Владимирович! – раздаде се над ухото му гласът на Юмашев. – Как е налягането?

– Нормално – отвърна според инструкцията Андрей.

– Тогава ви пукам.

Външната врата се отмести встрани. Долу се плъзна сребриста стълбичка и опря в почвата.

Ракетата стоеше точно в центъра на кратера, който служеше за космодром на Базата.

Кратерът не бе голям – около триста метра в диаметър. По гребена му стърчаха клепоухите антени на системата за автоматично кацане и високата мачта на петстотинкилометровата радиорелейна линия, свързваща Базата със Станцията, където живееха постоянно изследователите. Точно отпред равномерно мигаше фарчето на кръглия купол на Базата.

Андрей с мъка изправи глава и погледна нагоре. Над главата му висеше неправдоподобно огромен зеленикав сърп. „Земята!“ – помисли си той с възторг и нежност.

Заслиза бавно по стълбичката, като едва съдържаха желанието си да скочи (всякакви скокове бяха най-строго забранени от инструкцията след няколкото тежки наранявания), и тръгна към купола, усещайки необикновена лекота. Обувките му потъваха в прахта, като оставяха ясни следи. Около краката му кръжаха слаби вихри от най-фини частици лунна прах, изтръгнати от налягането на слънчевите лъчи.

До купола на Базата се виждаше плосък навес, под който стояха машините: строителни и ремонтни работи, плоски камиони „писии“, уютни пътнически „самунчета“. Андрей ги познаваше добре – всеки обитател на Луната бе длъжен да знае да управлява лунната техника.

В непроницаемата сянка под навеса не можеше нищо да се види. Андрей включи фенерчето на главата си. От мрака се появиха ниски многокраки машини с вериги на стъпалата – малки, големи, все с еднакви кръгли глави, с мустаци – антени и ококорени очи – фотоелементи, с бели процеци, приличащи на озъбена паст. „Веселяци са тия тук – помисли Андрей. – Как са ги боядисали! Който не знае – ще се изплаши...“

Изключените страшилища мирно спяха под противометеоритния навес. За да ги съживиш, трябва да пъкнеш в устата на всеки програма – перфорирана карта. Тогава те ще запламят с опознавателни светлинки, ще завъртят ушичките – антени на кръговия обзор и ще заудрят опашка, изслушвайки заповедите ти.

В черната сянка се мярна и изчезна синкав отблясък. Андрей насочи натам лъча на фенера. От мрака се появи странен механизъм, приличащ на октопод. Андрей с удивление забеляза, че очите на работа

синкаво блестят, а ушите-антени старателно се въртят. Стори му се дори, че октоподът размърда заплашително пипалата си. Впрочем не, пълзяха само сенките от фенера.

Андрей напипа копчето за свързка с роботите и го натисна. Сега роботът беше длъжен да отговори на въпросите му. Но Андрей не знаеше сигналите на октопода. „Ти кой си“ – запита той за всеки случай и се ужаси от глупавия си въпрос. Октоподът не го удостои с отговор, само го погледна накриво със сините си красиви очи.

„Развъдили са тук дракони – помисли си Андрей, докато стоеше в шлюзовата камера на купола и следеше стрелката на манометъра. – Не Луна, а Луна-парк. Музей на страшилища. Диснейленд. Добре, че драконът не е огнедишащ. Може пък да е дежурен, кой знае?“

Програмите стояха в чекмеджето на пулта на малки купчинки. Андрей бързо ги прегледа, като избра необходимата. Да я намери, не беше трудно – на всяка карта имаше отпечатани съответната фотография и индекса, и обяснителен текст. Но програмата на синеокия октопод я нямаше в чекмеджето. „Странно – помисли си Андрей и веднага си спомни, че не бе забелязал по мутрата на октопода бяла паст. – Значи, не

се програмира – досети се Андрей. – Някое ново хрумване на професор Смолни – дежурен октопод. Как ли се казва?“

Андрей излезе от купола на Базата и се спря поразен. Ракетата я нямаше.

* * *

Това беше толкова неправдоподобно, че Андрей за секунда не повярва на очите си. Всичко си беше на мястото: полумесецът на Земята над главата му, дискът на Слънцето, немигащите ярки звезди, склоновете на кратера, пресечени с бездънни сенки. Но там, в центъра на кратера, където доскоро стоеше на решетестите си лапи осмоъгълната кутия на лунолета „Рубин“, нямаше нищо.

По-късно, когато анализираше поведението си в този момент, Андрей разбра, че в първите секунди е действувал като автомат – без да си дава сметка за постъпките, не усещайки нищо: нито удивление, нито обърканост, нито страх.

Просто затича към центъра на кратера. Първата крачка го откъсна доста високо от повърхността. Отхвърча пет-шест пъти по-далеч, отколкото очакваше. Най-сетне успя да се отблъсне с другия крак. Всичко беше като насън, когато падаш, падаш в някаква бездънна пропаст. Усещането за нереалност беше толкова силно, та на Андрей дори му се

стори, че наистина спи и трябва да се събуди. По време на този неправдоподобен полет той потърси с очи собствените си следи и не ги откри.

Това беше напълно естествено – корабът при старт издухваше всичката прах, сетне тя бързо улягаше пак в тънък слой. Прахта се бе появила след основаването на Базата – от въздействието върху почвата на огнените струи на многобройните ракети и беше до известна степен местна забележителност. Но именно липсата на следи изведнъж го убеди, че корабът наистина го няма и в същност няма накъде да тича.

Той се спря.

Склоновете на кратера напомнях трибуни на огромен стадион – за около триста хиляди зрители. Трибуните отдясно бяха огрени от слънцето. Отляво непроницаема сянка бе заляла и трибуните, и пистата, като се промъкваше към футболната врата. А на края на игрището стоеше обърканият играч, изскочил с всичките си бойни доспехи и открил неочаквано, че стадионът е празен: нито играчи, нито зрители, нито съдии.

По гребена на кратера бавно се въртяха клепоухите антени на насочващите радарни. Андрей си спомни, че когато излизаше от ракетата, те не се движеха, но не можа да направи никакви изводи – вцепенението му

още не бе минало. Машинално, като на учения, той натисна копчето за свръзка.

– „Рубин“, тук е Лавров. Андрей Лавров вика от Базата лунолета „Рубин“ – каза той, като съзнаваше, че отлетелият на стотици километри кораб едва ли ще чуе маломощния му предавател.

В това време иззад гребена изпълзя малка светла точка и почна бавно да се провира между звездите. Вцепенението на Андрей веднага изчезна. Главата му се поизбистри. Възвърна се и доброто му настроение. Движеше се спътникът за свръзка – навярно екваториалният. Животът отново стана хубав.

Андрей натисна копчето за далечна свръзка. Сега трябваше да застане с лице към спътника и тогава радиовълните от рогчетата на шлема му щяха да бъдат уловени от спътника, записани, предадени на останалите спътници, а един от тях щеше да ги предаде на Станцията.

– Станция, тук е Лавров. Андрей Лавров вика Станцията чрез спътника. Приемам.

Няколко секунди мълчание. Спътникът засвети все по-ярко със странно трептящо сияние.

– Станция, тук е Лавров. Андрей Лавров вика Станцията чрез спътника. Приемам.

Станцията не отговаряше.

Едва сега Андрей си спомни, че по-просто беше да извика Станцията чрез видеофона на Базата по радиорелейната линия. Обърна се към Базата.

Насреща му с огромни скокове препускаше октоподът, или както там го наричаха – грамадната механична твар с извиващи се пипала. На нелепата кръгла глава ярко горяха две червени очи.

За първи път в живота си Андрей почувствува див, панически страх.

Андрей не хукна, не закрещя. Половин секунда, може би секунда страхът го бе стиснал за гърлото, после го отпусна. Всичко застана на мястото си. Към него стремглаво се носеше умна машина, създадена от най-добрите инженери на планетата. Андрей не знаеше само с каква цел.

След секунда гъвкавите пипала обвиха тялото му и го издърпаха под плоския търбух на машината. В същия миг тя се понесе обратно. За известно време настъпи непроницаем мрак. После блесна светлина и октоподът внимателно постави Андрей на пластмасовия под на купола на Базата.

Големият екран на видеофона ярко светеше и на него жестикулираше и безмълвно мърдаше устни професор Смолни – началникът на Станцията.

Андрей мигновено включи външната връзка.

– ...дракон! – чу той гласа на професора. – Вземете веднага червените програми А-нула и Т-нула и излезте.

* * *

По кръга над екрана с леки тласъци бързаше стрелката на секундомера. Бяха изминали точно двадесет минути от кацането на „Рубин“.

– Инокентий Борисович, знам, че отвън е драконът – каза Андрей. – Той току-що ме домъкна. Ще изляза, но май няма да се справя с него.

– Не говоря за него. – Въпреки сериозността на положението професорът се усмихна. – Станало е авария с „Щастливия дракон“ на Юкава. Автоматите току-що го прилуниха при вас на Базата. Пилотът е ранен. Вземете „самунче“, аварийен робот и програмите А-нула и Т-нула (програмите за „безпрекословно подчиняване на всякакви нареждания“, спомни си машинално Андрей). Ако дотрябва, отворете със сила ракетата. А тази програма оставете.

Андрей погледна ръцете си и видя, че все още стиска програмата за „писията“, остави я в чекмеджето и взе двете червени карти.

– Инокентий Борисович! – каза той, тръгвайки към изхода. – Заповядайте на вашия октопод да не ми пречи.

– Няма да ви пречи – отвърна професорът. – Вие дори ще му благодарите. „Драконът“ вече се спускаше, за да кацне, и той ви се притече на помощ – нали това му е задължението.

– А къде е „Рубин“? – запита Андрей от шлюзовата камера. Вратата се бе затворила, но гласът на професора звучеше в шлема му все така отчетливо – действуваше вътрешната система за свързка.

– Наложил се да излети в орбита. Трябваше да се освободи място: автоматите прилуняват винаги точно в центъра. А почти нямахме време – уловихме сигналите на Юкава, когато ракетата вече падаше от орбита. Експлодирал ракетният стабилизатор. Нямахме време да ви върнем на кораба. Опитал да се свържа с вас, но връзката беше изключена. Тогава реших, че едва ли ще скучаете на новото място и дадох нареждане на „Рубин“ да излети. Добре, че останяхте – Юкава сам не ще може да излезе от ракетата. А „Рубин“ ще пристигне чак след два часа, когато обиколи Луната.

– Юмашев сам ли ще кацне?

– Разбира се. Ако поверим кацането на автоматите, те ще спуснат „Рубин“ право

върху „Щастливия дракон“. А с ръчното управление Юмашев може да прилуни на това малко място един до друг десет кораба. Нали го знаете – той е майстор на лунните кацания.

Андрей слушаше професора, докато тичаше към навеса. След като погълнаха червените карти с аварийните индекси, роботите запалиха сигналните си светлинки. Андрей скочи в уютната кабина на „самунчето“ и превключи на връзка с роботите.

– Към ракетата, пълен напред! – каза той.

Дългата тънка пура на черно-бели квадрати лежеше на едната си страна в центъра на космодрума, вирнала нелепо крака с ракетния стабилизатор.

По заповед на Андрей аварийният робот сръчно проби отвор в ракетата. Като се стараеше да не закачи скафандъра си за острите ръбове на отвора, Андрей се вмъкна в кабината.

„Самунчето“ бързо откара загубилия съзнание Юкава в Базата, Андрей внесе пилота под купола, положи го на съвременно легло, придърпа го по-близо до екрана и започна да сваля шлема му. Конструкцията на шлема беше непозната на Андрей, но той доста успешно се справи със задачата. От екрана трима души следяха движенията му,

готови всеки момент да му помогнат със съвети.

Андрей бързо започна да превързва главата на японеца, ударена очевидно в момента, когато ракетата бе паднала на едната си страна. Юкава отвори очи. Лежеше мълчешком и се взираше в лицето на Андрей. Андрей довърши превръзката и понечи да свали скафандъра му. Японецът поклати отрицателно глава.

– Бла-го-да-ря – каза той кротко по руски.

– Изглежда, всичко друго е в ред. Само главата ми е ударена.

– Кони чива, Юкава-сан! – каза на японски от екрана професор Смолни и веднага премина на английски: – Отдавна ви очаквахме. Жалко, че завръщането ви излезе така неудачно.

– Здравейте, господин професоре – отвърна тихо на руски японецът. – Сега се убедих, че сбърках, като не послушах мъдрия ви съвет. С отличните руски електроракети нямаше да имам подобни неприятности.

– Юкава – сан! – каза професорът. – „Рубин“ скоро ще дойде и ще ви пренесем в Станцията.

– Щастлив ще бъда да се видя с вас, макар и в случая като пациент. – каза Юкава. – Има за много неща да си поприказваме.

– Тогава ще ви чакаме – каза професорът.
– А сега си починете. Андрей Владимирович ще ви направи инжекция. За „Щастливия дракон“ ние ще се погрижим.

– Бла-го-да-ря – напевно благодари Юкава. – И на вас, и на Андрей Владимирович. Той е отличен лунен космонавт.

– Другарят Лавров е геолог – каза професорът. Очите му се усмихваха. – Той ни е обещал да намери на Луната диаманти. Но е и опитен космонавт.

Професорът устреми очи нейде нагоре и всички, които гледаха от екрана към Андрей, се усмигнаха. Андрей не издържа и сам се разсмя.

– Да, Андрей Владимирович е опитен космонавт – потвърди началникът на Станцията. – Та той е вече от тридесет минути на Луната.

